

Hanzehogeschool Groningen

Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo bacheloropleiding Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Hanzehogeschool Groningen. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van Hanzehogeschool Groningen is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2014 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 2 en 3 oktober 2014.

Het visitatiepanel bestond uit:

Mevrouw drs. B.T.M. van Waesberghe (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw dr. G.M.T. Geerdink (domeindeskundige)

Mevrouw C.H.M.M. Dautzenberg (domeindeskundige)

Mevrouw M. van Hooijdonk (studentlid)

Mevrouw C.M.F. Bomhof (extern), auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2014*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Zoals gevraagd in de brief van de NVAO (met kenmerk NVAO/20131990/AH) is in deze rapportage expliciet aandacht besteed aan de focuspunten. De NVAO gebruikt de bevindingen van het panel ten aanzien van de focuspunten voor de systeembrede analyse na afloop van de visitaties bij de lerarenopleidingen.

Hoofdstuk 1 bevat de basisgegevens van de opleiding. Vervolgens is in hoofdstuk 2 de beoordeling van het panel per standaard beschreven. Gevolgd door hoofdstuk 3 waarin het eindoordeel voor de opleiding volgt. In hoofdstuk 4 zijn aanbevelingen ten aanzien van de opleidingsbeoordeling uitgewerkt.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 1 december 2014

Panelvoorzitter

B.T.M. van Waesberghe

Panelsecretaris

C.M.F. Bomhof (extern)

Samenvatting

Het visitatiepanel beoordeelt de hbo-bachelor opleiding Leraar Basisonderwijs aan de Hanzehogeschool (verder PA genoemd) als **goed**.

Beoogde eindkwalificaties

Het panel waardeert de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties (standaard 1) als **goed**. De Pabo-opleiding PA aan de Hanzehogeschool Groningen leidt leraren op die als professional zelfstandig beargumenteerde keuzes kunnen maken (*onderwijs*), problemen kunnen oplossen die zij in de werkveldpraktijk tegenkomen (*onderzoek*) en een bijdrage kunnen leveren aan de *ontwikkeling* van de school. Daarbij sluit de PA aan op de landelijk vastgestelde eindkwalificaties en de internationale standaarden (Dublin descriptoren). Het panel constateert dat de PA haar visie op de beroepstaken van leerkrachten (samengevat de bovengenoemde onderwijs geven, onderzoek doen en bijdragen aan de ontwikkeling van de school) stevig heeft geïmplementeerd.

De PA werkt actief samen met de lectoraten Integraal Jeugdbeleid en Leren en Gedrag. Gezamenlijk met het werkveld en de lectoraten vindt er praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek plaats, gericht op de innovatie van de beroepspraktijk. Zo heeft de PA in 2014 onder meer met succes een RAAK-project ingediend, gericht op ouderbetrokkenheid. Het panel vindt dat de PA concreet werk maakt van haar visie om docenten op te leiden met een oriëntatie op onderzoek en heeft daar veel waardering voor.

De samenwerking met het werkveld is hecht. Studenten lopen stages; een adviesraad en een werkveldadviescommissie wisselen ervaringen uit met de PA over het basisonderwijs in de regio en de PA verzorgt (na)scholing aan basisschool docenten. Het werkveld is actief betrokken bij de invulling van de eindkwalificaties en de visie van de PA op de beroepstaken van leerkracht. Andersom dragen PA en de studenten zichtbaar bij aan de ontwikkeling van scholen in de regio.

Het panel acht de wijze waarop de opleiding de eigen profilering heeft vormgegeven in samenhang met de landelijke afspraken, voorbeeldmatig.

Onderwijsleeromgeving

Het panel waardeert de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving (standaard 2) als **goed**. De PA heeft vanaf het studiejaar 2010-2011 een curriculumvernieuwing doorgevoerd, die in de ogen van het panel tot een grote kwaliteitsimpuls heeft geleid. De inhoud van het onderwijsprogramma is vernieuwd. De opleiding heeft in totaal elf leerlijnen ontwikkeld, waarin de kennisbases zijn ondergebracht. Studenten worden gestimuleerd om zich meer kennis eigen te maken dan de voorgeschreven literatuur hen biedt. Docenten passen werkvormen toe waarbij studenten in de lessen kennismaken met verschillende didactische werkvormen. Studenten komen vanaf het eerste jaar in aanraking met onderzoek en onderzoeksvaardigheden. Zij kunnen participeren aan onderzoek van de lectoraten en krijgen daarnaast ook andere onderzoeksopdrachten vanuit de praktijk. Het panel vindt dat de wijze waarop de onderzoeksleerlijn is ontwikkeld bijdraagt aan de gewenste kritisch-reflectieve houding van jonge leerkrachten.

Het panel vindt dat studenten goed worden voorbereid op de beroepspraktijk. Een substantieel deel van het onderwijsprogramma vindt plaats in het werkveld (30 procent). De contacten tussen hogeschool en de begeleiders van studenten op de werkplek is hecht. Er vindt regelmatig overleg en bijscholing van de begeleiders op de werkplek plaats. Het onderwijsprogramma gaat uit van het didactisch concept waarbij opbrengstgericht werken en talentenkracht centraal staan. De gekozen werkvormen van de opleiding bieden studenten de mogelijkheid om zich op een systematische wijze kennis en vaardigheden eigen te maken, die passen bij de eindkwalificaties. Studenten vinden de invulling van het principe 'teach as you preach' inspirerend. De studieloopbaanbegeleiding werkt daarin ondersteunend, stelt het panel vast. De instroom van studenten is adequaat vormgegeven. De PA biedt aankomende studenten spring courses en summercourses om hen voor te bereiden op de Wiscattoets, de toets Mens en Wereld en de Cito-taaltoets. De opleiding houdt de vinger aan de pols om de uitval te beperken en het rendement te verhogen via een gestructureerde op de PDCA-cyclus gebaseerde aanpak. Er zijn verschillende varianten en verschillende leerroutes ontwikkeld. Naast de reguliere voltijdsopleiding kent de PA een verkorte voltijdopleiding (pabo-TOP) voor studenten met een hogere vooropleiding. Daarnaast biedt de PA in samenwerking met de pabo's van de NHL Hogeschool, Hogeschool Stenden en de RUG studenten de mogelijkheid om de Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs te volgen. Deze variant is alleen toegankelijk voor studenten met een vwo-diploma of een hbo-propedeuse. Voor excellente studenten heeft de PA een honourstraject opgezet. Het panel ziet daarbij mogelijkheden om dit verder uit te werken. Studenten kunnen verder kiezen om in het derde jaar van hun studie hun opleiding in de school te volgen, volgens een specifieke leerroute (oids). De kwaliteit van het docententeam is hoog. Het aanstellings- en scholingsbeleid borgen de kwaliteit van de vakdidactici. Vakdidactici werken met elkaar samen in verschillende op de leerlijnen georiënteerde kennisteam, waardoor onderlinge kennis gemakkelijk wordt gedeeld. Het panel constateert dan ook dat de opleiding een samenhangende leeromgeving heeft gecreëerd. De PA heeft haar visie op de beroepstaken van de leerkracht (onderwijs geven, onderzoek doen en bijdragen aan de ontwikkeling van de school) op een stevige en herkenbare wijze verankerd in het onderwijsprogramma.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel waardeert de kwaliteit van toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties als **goed**. De PA heeft in 2010 tegelijkertijd met de vernieuwing van het curriculum het systeem van toetsing opnieuw vormgegeven. Daarbij maakt de opleiding gebruik van een variatie aan toetsvormen. Toetsmatrijzen zijn opgesteld op basis van de leerdoelen en de te verwerven SBL-competenties. Het vier-ogen principe wordt toegepast bij de ontwikkeling van de toetsen en bij toetsvormen als assessments. Steekproefsgewijs controleert de toetscommissie de kwaliteit van de toetsen en rapporteert daarover aan de curriculumcommissie. Studenten worden goed voorbereid op de toetsen met voorbeeldtoetsen. Docenten worden allen geschoold als examinator.

Het panel vindt het huidige systeem van toetsing samenhangend en gedegen ontworpen. De samenhang tussen toetsvormen is goed geborgd door de curriculumcommissie.

De toetscommissie vervult een actieve rol. De goede kwaliteit van het systeem van toetsing wordt bevestigd door het uitblijven van klachten bij de examencommissie.

Het panel heeft verder de kwaliteit van het afstudeertraject onderzocht en geconstateerd dat dit een sterke verbetering heeft ondergaan bij de curriculumvernieuwing. Studenten tonen hun eindkwalificaties aan in zogenaamde LiO-portfolio's en in de afstudeeronderzoeken. Het panel stelt vast dat studenten in de LiO-portfolio's zich goed rekenschap geven van de drie taken, die volgens de visie van de PA bij het vak van leraar basisonderwijs behoren. De onderzoeksverslagen vertonen een goede ontwikkeling in de onderzoeksvaardigheden van afgestudeerden. Het panel constateert dat de eerste lichten afgestudeerden van het nieuwe curriculum waarvan het panel de eindwerkstukken heeft gezien, nog niet de gehele onderzoeksleerlijn heeft gevolgd. Het panel acht het niveau van de eindwerkstukken over het algemeen goed, maar ziet nog wel groeipotentieel. Studenten die de komende jaren afstuderen zijn nog beter voorbereid op het doen van onderzoek, stelt het panel vast op basis van de derdejaars onderzoeksrapportages uit het studiejaar 2013-2014.

Werkveldvertegenwoordigers zijn tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerde studenten. Het werkveld is bij monde van de vertegenwoordiger uit de Adviesraad vooral blij met de toegenomen kennis in de kennisbases en met de kritisch-reflectieve houding van de afgestudeerde PA studenten.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	11
2	Beoordeling	15
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	15
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	18
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	27
3	Eindoordeel over de opleiding	33
4	Aanbevelingen	35
5	Bijlagen	37
	Bijlage 1 Eindkwalificaties van de opleiding	39
	Bijlage 2 Overzicht opleidingsprogramma	41
	Bijlage 3 Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	47
	Bijlage 4 Bezoekprogramma	55
	Bijlage 5 Bestudeerde documenten	59
	Bijlage 6 Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	63
	Bijlage 7 Verklaring van volledigheid en correctheid	65

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Opleiding tot leraar Basisonderwijs
2. Registratienummer opleiding in CROHO	34808
3. Oriëntatie en niveau	Hbo bachelor
4. Aantal studiepunten	240 EC
5. Afstudeerrichting(en)	
6. Variant(en)	Voltijd, TOP (verkorte voltijd) en Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (voltijd)
7. Locatie(s)	Groningen
8. Ad-programma*	Nee
9. Registratienummer Ad in CROHO	Nvt
10. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	Vorige visitatie: juni 2008 Besluit NVAO: juli 2009
11. Code of conduct	getekend

*) Associate Degree, indien van toepassing

Administratieve gegevens van de instelling

12. Naam instelling	Hanzehogeschool Groningen
13. Status instelling	Bekostigd
14. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Rendementsgegevens

In onderstaande tabellen zijn gegevens over de rendementen van de opleiding Leraar Basisonderwijs van de Hanzehogeschool Groningen opgenomen volgens de definities zoals weergegeven op www.nvao.net in het document "Indicatoren en definities basisgegevens opleidingsbeoordelingen", september 2012. Dit betekent dat hierin alleen studenten met een 1^e inschrijving in het hbo bij de Pedagogische Academie van de Hanzehogeschool zijn opgevoerd. De feitelijke studenten aantallen van de Pedagogische Academie (PA) liggen hoger omdat zich ook switchers inschrijven voor de opleiding Leraar basisonderwijs.

Bron rendementsgegevens: 1cHO

Rendementen								
Instroom (aantal)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Voltijd	182	144	138	142	190	157	145	163
Deeltijd								
Duaal								
uitval (%) uit het eerste jaar ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Voltijd	35,7	38,9	39,9	47,9	38,4	35,7	47,6	
Deeltijd								
Duaal								
uitval (%) uit de bachelor ²	2006	2007	2008	2009				
Voltijd	14,5	9,1	18,1	16,4				
Deeltijd								
Duaal								
rendement (%) ³	2006	2007	2008	2009*				
Voltijd	77,8	78,4	73,5	54,8				
Deeltijd								
Duaal								

* Rendement (%) na 4 jaar

Studenten die de verkorte opleiding (TOP) doen, komen niet in de bovenstaande rendementsgegevens voor, omdat zij nooit instromen als eerste inschrijving in het Hoger Onderwijs. Over het algemeen zijn de rendementen van deze groep beter dan van de reguliere opleiding en de AOLB.

Vanaf cohort 2010 is de AOLB gestart en is het nieuwe curriculum in de reguliere opleiding begonnen. De uitval van de reguliere opleiding en de AOLB ligt ongeveer op hetzelfde niveau.

In het kader van het project rendement [2.3] wordt gewerkt aan het verhogen van het studierendement. Aanhakend bij het project Studiesucces van de HG richt een projectgroep Verbeteren Studiesucces PA zich vanaf 2012-2013 [2.5] op het uitvoeren van de HG-methodiek, waarbij vanuit een degelijke analyse maatregelen worden genomen om het studierendement te verhogen. Maatregelen worden volgens de PDCA-cirkel gevolgd en worden daarbij gecheckt op effectiviteit.

¹ (A) Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

² (B) Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

³ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

Voorbeelden van genomen maatregelen zijn het op leeftijd indelen van eerstejaars in klassen, verplichte aanwezigheid in jaar 1 en beperkt in jaar 2, de inzet van een docent voor staartstudenten, differentiatie in het onderwijs in Rekenen & Wiskunde en het toevoegen van de summer course Mens & Wereld naast de reeds bestaande Wiscat en Taal summer courses. Ook de effecten van invoering van de studiekeuzecheck zullen in dit kader gevolgd worden.

Docenten, gegevens per december 2013 op Schoolniveau

Bron docentgegevens: DAX-P

Docerend personeel	Aantal	fte	
	43	32,7	
Opleidingsniveau (%) ⁴	Hbo	master	PhD
	16,3	67,4	16,3

Docent-studentratio Cursusjaar 2013-2014

Bron: HSA icm DAX-P (op schoolniveau)

docent–student ratio ⁵	
Ratio	1 : 20,6

Contacturen, totaal gemiddelde studiejaar 2013-2014 op opleidingsniveau

Bron: School

Contacturen ⁶	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
Voltijd	20,1	18,9	11 ^{7 8}	⁹
Deeltijd	nvt	nvt	nvt	nvt
Duaal	nvt	nvt	nvt	nvt

⁴ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁵ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁶ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

⁷ 11 contacturen en daarnaast 2 dagen werkplekleren per week

⁸ Half jaar minorruimte; contacturen afhankelijk van keuze

⁹ Half jaar LiO-fase op de basisschool; contacturen bestaan uit zijn begeleidingsuren LiO-stage, Onderzoeksscriptie en de terugkomdagen

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3, de aanbevelingen in hoofdstuk 4.

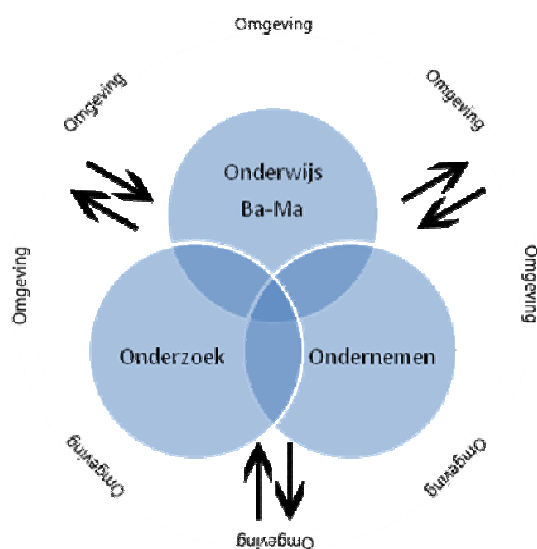
Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

In de Kritische Reflectie beschrijft de PA haar visie op haar rol en kernactiviteiten. Volgens deze visie richt de PA zich op (zie afbeelding hieronder):

- initieel onderwijs aan studenten;
- onderzoek, in samenwerking met het lectoraat;
- ondernemen in de vorm van dienstverlening aan scholen in werkveld.

Bij voorkeur houdt de PA zich bezig met activiteiten die een raakvlak hebben met alle drie de hierboven genoemde taakvelden, om daarmee een meerwaarde voor studenten en het werkveld te creëren.

In samenhang met deze visie wil de opleiding PA aan de Hanzehogeschool Groningen leraren opleiden die als professional zelfstandig beargumenteerde keuzes kunnen maken, problemen kunnen oplossen die zij in de werkveldpraktijk tegenkomen en een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de school.

Kortgezegd wil de school studenten afleveren die beschikken over vaardigheden in drie O's:

- onderwijs;
- onderzoek;
- het versterken van de ontwikkeling van de school.

De opleiding sluit aan bij de SBL-competenties en actuele ontwikkelingen in het basisonderwijs. De opleiding noemt daarbij passend onderwijs en opbrengstgericht werken als belangrijke thema's.

De SBL competenties zijn landelijk vastgesteld en beschreven in de wet BtO:

Het zijn:

1. interpersoonlijk competent;
2. pedagogisch competent;
3. vakinhoudelijk en didactisch competent;
4. organisatorisch competent;
5. competent in samenwerken met collega's;
6. competent in samenwerken met de omgeving;
7. competent in reflectie en ontwikkeling.

Daarnaast moeten afgestudeerde studenten over een basisset aan kennis beschikken. Die vereiste kennis voor basisonderwijsleerkrachten is landelijk vastgelegd in 16 kennisbases. Kennisbases voor rekenen en wiskunde en Nederlands worden vanaf studiejaar 2013-2014 voor het eerst landelijk getest in het derde studiejaar. De andere kennisbases worden door de academie getoetst.

De opleiding heeft de competenties gerelateerd aan de onderwijsblokken en de Dublin descriptoren.

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de PA aansluiten bij de landelijk vastgestelde SBL-competenties en aansluiten bij het hbo-niveau, zoals omschreven in de Dublin descriptoren. Daarnaast heeft het panel met studenten, docenten en het werkveld gesproken. In die gesprekken kwamen de profilering van de beroepstaken volgens de drie O's (onderwijs, onderzoek en ontwikkeling) consistent naar voren. Daaruit leidt het panel af deze profilering stevig is verankerd

Uitwerking profilering

Studenten aan de PA specialiseren zich vanaf het derde jaar in 'het jonge kind' of 'het oudere kind'. De minorruimte in het derde jaar biedt ruimte voor verdere specialisatie in bijvoorbeeld een Dalton certificaat. De opleiding onderscheidt zich met de profilerende thema's Talentenkracht en Ouderbetrokkenheid. Vanaf 2015 biedt de opleiding studenten de mogelijkheid om zich te specialiseren in Wetenschap & Techniek en Kunst & Cultuur. Het begrip Talentenkracht staat voor een methodiek waarbij talentontwikkeling en-stimulering van alle kanten centraal staat. Uitgangspunt is de talentendriehoek van de interactie tussen kind, volwassene en taak. De talentkrachtige leerkracht is in staat om het talent van elk kind op zijn eigen niveau aan te spreken. Hij/zij kan goed omgaan met diversiteit (Kritische Reflectie).

Werkveld

Werkplekieren is een belangrijk onderdeel van de opleiding. De PA heeft dan ook een sterke relatie met het werkveld (zie ook standaard 2). Het werkveld heeft invloed op het curriculum van de PA via:

- een adviesraad bestaande uit bestuurders van schoolbesturen in de regio, een hoogleraar onderwijskunde en een bestuurder van een onderwijsexpertisebureau;
- een werkveldadviescommissie, waarin een tiental leerkrachten of zogenaamde Oplissers (opleiders in de school) kennis uitwisselen met onderwijsteamleiders, docenten en hogeschooldocent werkplekieren van de PA.

De PA werkt met het werkveld samen aan onderzoek. Verder verzorgt de PA bij- en nascholing voor, en advies aan het werkveld. Sinds 2011 organiseert de PA werkconferenties met actuele onderwerpen.

Om de samenwerking met diverse schoolbesturen te borgen op het gebied van stageplekken, onderzoek en scholing heeft de PA convenanten gesloten met acht schoolbesturen in de regio Groningen en Drenthe.

Het panel constateert dat de PA met deze activiteiten invulling geeft aan haar visie als dienstverlener aan en in het werkveld.

Lectoraat en onderzoek

Er zijn twee lectoraten aan de PA verbonden:

- lectoraat Integraal Jeugdbeleid;
- lectoraat Leren en Gedrag.

De lectoraten maken deel uit van het kenniscentrum CaRES (Care, Rehabilitation, Education en Sports). Vanuit de lectoraten wordt praktijkgericht onderzoek uitgevoerd, samen met werkveld, overheden en instellingen. Dit onderzoek is gericht op de versterking en innovatie van de beroepspraktijk en heeft als uiteindelijk doel bijdragen aan het gezond opgroeien van kinderen en het onderwijs in het Noorden van het land.

De betrokkenheid van het lectoraat blijkt uit het geven van gastcolleges, inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de minor Dynamisch Opgroeien en medeverantwoordelijkheid voor de leerlijn praktijkgericht onderzoek. Lectors en docentonderzoekers die deel uitmaken van het lectoraat delen kennis met PA-docenten en studenten. Verder laat het lectoraat studenten participeren door het uitvoeren van deelonderzoeken en verzorgt het de begeleiding van studentenonderzoek. Belangrijke thema's van het lectoraat zijn: gezond opgroeien, talentontwikkeling en ouderbetrokkenheid.

In 2014 heeft de opleiding een RAAK-project met als thema Ouderbetrokkenheid, binnengehaald.

Het panel stelt vast dat de PA concreet werk maakt van haar visie te participeren in onderzoeksactiviteiten. Studenten krijgen op deze wijze ruim de mogelijkheid om hun onderzoeksvaardigheden te ontwikkelen, congruent aan de visie van de opleiding op de beroepstaken van de toekomstige leerkracht.

Internationalisering

De opleiding is sterk op de Nederlandse arbeidsmarkt gericht. De opleiding streeft daarnaast naar een internationale oriëntatie van studenten en docenten, omdat interculturele en internationale componenten en tweetaligheid steeds belangrijker worden in het onderwijs. Het vak Engels wordt versterkt tot een specialisatie. Buitenlandse studenten worden aangetrokken om op de PA een deel van hun opleiding te volgen.

De Pabo participeert in een internationaal netwerk ETEN waarbinnen student- en docentuitwisseling plaatsvindt. Studenten kunnen op deze manier een deel van de opleiding in het buitenland volgen. Het panel heeft met de opleiding gesproken over de internationalisering en constateert dat deze nog niet sterk ontwikkeld is. In het licht van de activiteiten die de opleiding het afgelopen jaar heeft verricht op het versterken van haar profilering en het onderwijsprogramma (zie ook standaard 2), heeft het panel begrip voor de ontwikkeling op het gebied van internationalisering.

Overwegingen en conclusie

Het panel heeft de beoogde eindkwalificaties van de PA bestudeerd en geconstateerd dat deze passen bij het landelijk vastgestelde SBL-competenties en de internationale standaarden (Dublin descriptoren). Daarnaast vindt het panel de eindkwalificaties sterk uitgewerkt in de visie van de opleiding op de beroepstaken van de toekomstige leerkracht: onderwijs, onderzoek en (bijdragen aan de) ontwikkeling van scholen. Deze visie is geëxpliciteerd in het onderwijsprogramma (zie standaard 2), de oriëntatie op onderzoek, de samenwerking met lectoraten en de samenwerking met het werkveld. In gesprekken met studenten, docenten en het werkveld komen de “drie o’s” consequent terug, waaruit het panel afleidt dat de gekozen profilering stevig geïmplementeerd is.

Daarnaast vindt het panel de samenwerking met het werkveld sterk georganiseerd. De wetenschappelijke oriëntatie blijkt uit het verwerven van het RAAK-project, gericht op ouderbetrokkenheid. Het panel acht de wijze waarop de opleiding de eigen profilering heeft vormgegeven in samenhang met de landelijke afspraken, voorbeeldmatig voor andere opleidingen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 2   Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

De Pedagogische Academie heeft, startend in 2010 het curriculum geheel vernieuwd. De belangrijkste overwegingen daarvoor waren de noodzaak om de landelijke kennisbases in het onderwijsprogramma te implementeren en de wens om de kwaliteit van het onderwijsprogramma te versterken onder meer op het gebied van onderzoeksvaardigheden.

Inhoud programma

De inhoud van het programma is opgebouwd rond de zeven SBL-competenties. Deze competenties zijn uitgewerkt in vier niveaus waarmee de ontwikkeling van studenten in competenties zijn te sturen en te volgen. Deze niveaus zijn gekoppeld aan de studiejaar. De opleiding maakt een onderscheid tussen (1) opleidingsbekwaam (einde eerste jaar), (2) beroepstaakbekwaam (einde tweede studiejaar), (3) werkplekbekwaam en (4) startbekwaam (einde studiejaar 4). Het niveau startbekwaam komt overeen met de eindkwalificaties zoals landelijk vastgelegd in de SBL-competenties.

In ieder onderwijsblok komen de SBL-competenties aan bod. In de onderwijsblokken zijn de SBL-competenties gekoppeld aan de drie beroepstaken (onderwijs geven, onderzoek doen en ontwikkeling school versterken). Hieruit vloeien de leerresultaten voort.

Kennis en kunde: focuspunt implementatie kennisbases

De PA Hanzehogeschool was een van de zes voorhoede pabo's met de implementatie van de kennisbases, door deze als onderdeel van het vernieuwde curriculum vanaf 2010 in te voeren. De implementatie van de kennisbases heeft tot een grote verschuiving van studiepunten per kennisgebied geleid. Het aantal studiepunten voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde is fors toegenomen. Bij de overige vakken is dat aantal verminderd. Studenten verwerven deze kennisbases in de eerste twee studiejaar.

Daarnaast zijn er kennisbases voor generiek, aardrijkskunde, geschiedenis, geestelijke stromingen, natuur en techniek, Engels, handschrift, bewegingsonderwijs, dans en drama, muziek, beeldend onderwijs en Fries. Vanaf 2011 zijn deze overige kennisbases in het nieuwe curriculum verwerkt, met uitzondering van de kennisbasis Fries.

Het panel vindt de keuze om het curriculum te vernieuwen met de komst van de kennisbases een gedurfde keuze. De opleiding heeft naar de mening van het panel de kennisbases een stevige plaats in het curriculum gegeven.

Bij de ontwikkeling van het nieuwe onderwijs is de inhoud van alle studieonderdelen geactualiseerd. Naast de gangbare studievakliteratuur maakt de opleiding gebruik van internationale wetenschappelijke literatuur. Het panel stelt vast dat de opleiding studenten actief stimuleert om gebruik te maken van andere literatuur dan de gebruikelijke handboeken, door bijvoorbeeld bij het afstudeeronderzoek in het vierde jaar voor de helft gebruik van andere bronnen, waaronder buitenlandse literatuur, verplicht te stellen.

Het panel vindt de inhoud van het nieuwe curriculum van goede kwaliteit. De relatie met de SBL-competenties is herkenbaar verankerd in de inhoud van het programma. Het curriculum kent een sterke kenniscomponent, waarin de landelijke kennisbases goed zijn ondergebracht. De drie beroepstaken die de opleiding hanteert (de drie o's), zijn herkenbaar in de onderwijsvakken terug te vinden. De onderzoeksleerlijn is goed georganiseerd en leidt studenten op tot kritisch reflecterende leerkrachten. Het panel is zeer positief over de wijze waarop de opleiding studenten stimuleert meer gebruik te maken van internationale literatuur.

Vormgeving

Bij de vormgeving van nieuwe curriculum is de PA uitgegaan van de volgende onderwijsvisie (Kritische Reflectie):

- het leren van de studenten ten behoeve van het leerdoel staat centraal;
- er wordt opbrengstgericht gewerkt, waarbij studenten bewust systematisch en cyclisch werken aan maximale leeropbrengsten. Het resultaat staat voorop;
- er is samenhang in het onderwijs: de student bereikt zijn leerdoel doordat het geheel van de onderwijseenheden een logische, competentiegerichte en thematische opbouw kent.

Leerlijnen

Het onderwijsprogramma kent een opbouw van niveaus in studiejaar waarbij leerlijnen in de verschillende onderwijsblokken zijn verweven. De opleiding onderscheidt elf leerlijnen in het nieuwe curriculum.

De leerlijn Sociale wetenschappen is de ruggengraat van de opleiding.

Actuele maatschappelijke ontwikkelingen zoals Passend Onderwijs en Ouderbetrokkenheid zijn in deze leerlijn verwerkt. De onderzoeksopbrengsten uit het lectoraat vinden hier hun plek. In deze leerlijn is de generieke kennisbasis didactiek ondergebracht. Het panel constateert dat de opleiding er in slaagt om in deze leerlijn een aantal ontwikkelingen die belangrijk zijn in de regio en de rest van het land onder te brengen. De kennisbasis didactiek is goed geborgd in deze leerlijn.

De leerlijn onderzoeksvaardigheden is vanaf het eerste jaar in het curriculum opgenomen. Belangrijke onderwerpen zijn gezond opgroeien, talentontwikkeling en ouderbetrokkenheid. Talentenkracht vormt een rode draad in de onderzoeksleerlijn.

Het lectoraat is nauw betrokken bij deze leerlijn. Hoofddoelstelling van deze lijn is om studenten op te leiden tot kritisch reflectieve, onderzoekende leerkrachten.

Studenten krijgen naast basiskennis over het begrip onderzoek, ook drie methodes aangereikt om onderzoek uit te voeren. Daarnaast worden studenten stevig geschoold in het schrijven van korte bondige onderzoeksverslagen. Studenten zeggen goed te worden voorbereid op het afstudeeronderzoek, door de stapsgewijze aanpak van de onderzoeksleerlijn. De werkwijze van de studenten is ook van meerwaarde voor de werkplek waar zij het onderzoek uitvoeren, geven studenten en werkveldvertegenwoordigers aan.

Daarnaast maken de leerlijnen Nederlandse Taal en Rekenen en Wiskunde een groot deel uit van het onderwijsprogramma. Hierin maken de studenten zich de gelijknamige kennisbases eigen. Verder kent de opleiding vakgerichte leerlijnen als Engels, Science, Mens&Wereld, (Senso-)motoriek en Kunst&Cultuur. Hierin zijn de diverse kennisbases ondergebracht.

De leerlijn Werkplekleren heeft een belangrijke rol in het onderwijsprogramma en start vanaf het tweede semester van het eerste jaar. Werkplekleren vindt plaats in combinatie met de theorie die op de opleiding wordt aangeboden aan de hand van thema's als Ouderbetrokkenheid. De student wisselt elk semester van werkplek.

Doordat werkplekbegeleiding in het nieuwe curriculum een onderdeel is van de taken van docenten die ook de lessen aan de academie verzorgen, is de relatie tussen opleiding en beroepspraktijk versterkt. Studenten worden op de werkplek begeleid door coaches, d.w.z. leerkrachten die op een school werkzaam zijn.

Het panel vindt de beroepsgerichtheid van de opleiding stevig vormgegeven. Doordat werkplekbegeleiders nu ook als docent aan de academie zijn verbonden is de relatie tussen opleiding en beroepspraktijk versterkt.

Het panel heeft met de opleiding van gedachten gewisseld over de start van het werkplekleren in de tweede semester van het eerste jaar. De opleiding geeft aan hiervoor gekozen te hebben om studenten in het eerste semester een aantal basisvaardigheden bij te brengen alvorens hen met de praktijk in aanraking te brengen. Studenten en werkveldvertegenwoordigers zijn blij met deze keuze.

In de studieloopbaanleerlijn werkt de student aan zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling in de vorm van opdrachten, trainingen en intervisie. In de loop van de studiejaar verwacht de opleiding meer zelfsturing van studenten in hun professionele ontwikkeling. Aan de orde komen thema's als studievaardigheden, conflicthantering, maar ook actuele thema's als pesten, verlies en rouwverwerking en het thema armoede; passend bij de situatie in de noordelijke regio.

Werkvormen

In de eerste drie leerjaren worden de leerlijnen Nederlandse taal, sociale wetenschappen, rekenen en wiskunde en studieloopbaanbegeleiding in elk blok aangeboden, waarbij onderzoeksvaardigheden in de tweede helft van het eerste jaar wordt aangeboden. Daarnaast volgt de student per studiejaar in elk onderwijsblok, een van de onderdelen van de overige leerlijnen. In het laatste jaar loopt de student LiO stage, volgt hij een minor en werkt hij aan zijn afstudeeronderzoek. Een overzicht van het onderwijsprogramma is te vinden in bijlage 2.

Gemiddeld telt de opleiding 20 geprogrammeerde uren contacttijd per week in het eerste leerjaar, 18,9 in het tweede leerjaar en 11 in het derde leerjaar. In het vierde leerjaar bestaan contacturen vooral uit uren binnen de minor en de begeleidingsuren.

De opleiding maakt gebruik van verschillende werkvormen. Voorbeelden zijn interactieve hoorcolleges, samenwerkingsopdrachten, excursies, opdrachten gericht op ervarend leren, projecten en stages.

Het panel heeft met studenten en docenten over de verschillende werkvormen gesproken. Daaruit bleek dat de docenten in hun lessen voorbeelden toepassen van didactiek, die studenten op de werkplek kunnen gebruiken. Docenten laten bijvoorbeeld na afloop van een les de gehanteerde lesmatrix zien aan de studenten. Het principe 'teach as you preach' komt in de werkvormen herkenbaar terug. Een les over coöperatieve werkvormen wordt bijvoorbeeld op een coöperatieve manier vormgegeven. Het panel constateert dat studenten deze werkwijze inspirerend vinden.

Het panel stelt tevens vast dat het didactisch concept van de opleiding consistent is uitgewerkt in het curriculum. De visie op het opleiden van leerkrachten krijgt in de lespraktijk op de opleiding invulling, zo blijkt in de gesprekken met studenten en docenten.

Het panel stelt tevens vast dat de opleiding de door haar geïdentificeerde beroepstaken van docenten (de drie o's) herkenbaar in het programma en de leerlijnen heeft vertaald.

Varianten

De PA biedt de bachelor opleiding Leraar Basis onderwijs aan in drie varianten:

- regulier voltijds: het curriculum is vanaf 2010 vernieuwd onder meer om de kennisbases al een vaste plek te geven;
- verkort voltijds (Pabo-Top), voor studenten met een afgeronde hbo-opleiding of universitaire opleiding. Deze opleiding is vanaf 2013 vernieuwd. Het curriculum is afgeleid van het reguliere voltijdscurriculum. Studenten stromen in de hoofdfase van de opleiding in en kunnen maximaal 57 EC vrijgesteld krijgen op basis van hun portfolio;
- als onderdeel van de Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB). Deze opleiding is alleen toegankelijk voor studenten met een vwo-diploma of een hbo-propedeusegetuigschrift. Binnen deze opleiding worden vakken uit het PA-curriculum en van de opleiding Pedagogiek en Onderwijskunde van de universiteit gecombineerd. Deze opleiding kent een andere opbouw en bestaat uit drie leerlijnen: een theorieleerlijn, een pedagogisch-didactische leerlijn en de praktijkleerlijn. Leerstof als taal, rekenen, wereldoriëntatie en kunstvakken zijn een belangrijke component van het onderwijsprogramma, evenals ontwikkelings- en onderwijspsychologie. Verder komen onderwerpen als klassenmanagement en algemene didactiek en vakdidactiek aan de orde. Studenten volgen methoden en technieken van kwalitatief en kwantitatief onderzoek (statistiek). Andere vakken zijn onderwijs ontwerpen, organisaties in beeld, effectiviteit van onderwijs en programma-evaluatie. Werkplekleren neemt een belangrijke plek in het onderwijs in. Een overzicht van het curriculum van de AOLB is opgenomen in bijlage 2.

Studieloopbaanbegeleiding

De opleiding heeft een visie op studieloopbaanbegeleiding omschreven in de Kritische Reflectie. De studieloopbaanbegeleiding wil een bijdrage leveren aan studiesucces door onder meer samen met de student een studieplan te maken, de professionele ontwikkeling van de student te volgen en te begeleiden, door studenten zich thuis te laten voelen en het rendement te vergroten. Twee maal per jaar hebben studenten gesprekken met hun studieloopbaanbegeleider over studievoortgang. Daarnaast is er een groepsgewijs geroosterd SLB-programma.

De studieloopbaanbegeleider (SLB'er) ondersteunt verder studenten bij persoonlijke vraagstukken. Studenten kunnen voor persoonlijke vragen ook bij het decanaat terecht. Langstudeerders komen in contact met een specifiek daarvoor aangestelde SLB-docent en krijgen een individuele aanpak.

Het panel vindt dat de visie op studieloopbaanbegeleiding helder en goed is ingevuld. Het panel heeft van studenten gehoord dat de studiebegeleiding goed georganiseerd is.

Docenten zijn goed bereikbaar, studenten voelen zich geen nummer en waarderen de begeleiding die zij krijgen.

Focuspunt: Rendement en instroom

Studenten met een havo-diploma, een mbo-4 diploma en een vwo-diploma komen in aanmerking voor een opleiding bij de PA.

De opleiding kampt met een relatief grote uitval in het eerste jaar, zeker onder mbo'ers. De grootste struikelvakken zijn de landelijke entreetoetsen mens & wereld en rekenen & wiskunde.

Vanaf 2015 is de entreetoets mens & wereld verplicht voor mbo'ers en havisten voor aanvang van de studie en tevens toelatingseis. Deze toets zal waarschijnlijk voor velen een struikelblok blijken. Vermoedelijk zal dan ook de instroom verminderen en uiteindelijk het rendement toenemen. Studenten van de TOP-variant vallen minder snel af. De AOLB kent vergelijkbare rendementscijfers als die van de voltijdsopleiding.

Om de instromende studenten te begeleiden en hun kennisniveau te verhogen biedt de opleiding summercourses aan voor de entreevakken en later in het eerste jaar nog extra ondersteuning bij rekenen en taal. Desondanks blijft de uitval hoog.

In 2014-2015 hebben aankomende studenten een studiekeuzecheck aangeboden gekregen, waarbij het studiesucces wordt voorspeld.

Studenten geven in het gesprek met het panel aan de studielast stevig te vinden, maar wel haalbaar. Het is belangrijk om toetsen te blijven halen en geen achterstand op te lopen, vertellen de studenten.

In 2013-2014 is een projectgroep 'Verbeteren Studiesucces PA' van start gegaan, om in aansluiting van het HG-brede aanpak Studiesucces een aantal maatregelen te treffen. Maatregelen als het op leeftijd indelen van eerstejaars en de hierboven genoemde activiteiten als de summercourse worden via de PDCA-cyclus gevolgd en geëvalueerd.

De studenten die het panel heeft gesproken zijn tevreden over de begeleiding die zij van de PA hebben gekregen bij de start van hun studie. Ook hebben studenten veel steun aan elkaar bij opdrachten en studie. Als een van de pluspunten van de PA wordt de aanwezigheid van de eigen studievereniging genoemd.

Het panel constateert dat er een sfeer heerst van met en van elkaar leren.

Het panel vindt dat de instroom adequaat is geregeld, maar ziet mogelijkheden voor verdere versterking van dit onderdeel. De opleiding zou actief de instroom van het mbo kunnen verbeteren, door in samenwerking met de mbo-scholen instromende mbo-studenten voor te bereiden op een vervolgstudie aan de PA. Het panel constateert dat de opleiding maatregelen treft om het rendement van de opleiding te verbeteren. Daarbij heeft de PA een gedegen aanpak gekozen om het rendement te verhogen.

Leerroutes

De opleiding kent verschillende leerroutes.

Een van de leerroutes is het traject 'Opleiden in de School' (oids). De PA maakt deel uit van een Academische Opleidingsschool, waarin de opleiding samen met zeven basisscholen van drie schoolbesturen participeert. In deze leerroute verwerft de student competenties in het derde jaar van zijn opleiding in de praktijk. Het gaat ook om competenties op het gebied van vakdidactische onderwerpen, die voor andere studenten in dat jaar op de academie worden aangeboden.

Verder bieden de zeven basisscholen 'gewone' stageplekken aan, waar studenten uit het eerste, tweede en vierde jaar competenties verwerven die verbonden zijn aan het werkplekleren. De theoretische vakken volgen deze studenten op de academie, net als de overige studenten. Ongeveer een derde van de derdejaars studenten volgt de opleiding via deze oids leerroute. De Academische Opleidingsschool wordt in een eigen visitatietraject beoordeeld.

Daarnaast zijn er excellentietrajecten voor PA-studenten ontwikkeld in de vorm van een honours talentprogramma en een honourstraject. Het honoursprogramma is gestart in 2013 en biedt studenten verbreding door het actief inzetten van een onderzoekslijn, interdisciplinaire projecten en projecten op de hogeschool, waarbij studenten bijdragen aan speciale trajecten. Studenten kunnen daarbij 30 EC extra 'verdienen' boven op de 240 EC's van de reguliere opleiding.

De AOLB is als een excellent opleidingstraject aangemerkt.

Het panel heeft het honourstraject bekeken. Daarbij stelt het panel vast dat het honourstraject nog verder uitgebouwd kan worden. De deelname van studenten is nog gering. Het panel vindt het een gemiste kans dat onderwijsactiviteiten binnen het honoursprogramma naast het gewone programma worden aangeboden en niet in plaats daarvan.

Kwaliteit docenten; focus punt kwaliteit vakdidactici

De invoering van de kennisbases en de daarmee gepaard gaande wijzigingen in het curriculum vanaf 2010 hebben geleid tot een mismatch tussen personeel en vereiste kwalificaties. De opleiding heeft deze mismatch hersteld met het verbeterproject Herstel Personele Balans. Er heeft zich een verschuiving voorgedaan in het docentenbestand. De opleiding heeft gekozen voor breed inzetbare docenten met een stevige vakinhoudelijke kennis, onderzoekservaring en ervaring in de beroepspraktijk. Docenten die in het nieuwe curriculum (vanaf 2010) worden aangesteld, beschikken over een vakgerichte master en ervaring in het onderwijs. Nieuwe docenten worden begeleid door een mentor.

De docenten werken samen in kennisteamsgegroepeerd rond de verschillende leerlijnen. Hogeschooldocenten staan aan het hoofd van de kennisteamen en zijn verantwoordelijk voor de leerlijnen Sociale Wetenschappen/Onderzoek, Nederlandse Taal, Rekenen & Wiskunde, het Clusteronderwijs, Studieloopbaanbegeleiding en Werkplekleren.

Deze hogeschooldocenten vormen met elkaar de curriculumcommissie, die de kwaliteit van het curriculum borgt. Docenten zijn nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum en worden intensief betrokken bij aanpassingen van het curriculum.

De opleiding streeft naar 90 procent mastergeschoolde docenten. De Hanzehogeschool neemt alleen nog maar mastergeschoolde docenten aan. Inmiddels is 84 procent van de docenten mastergeschoold. Zes docenten zijn gepromoveerd en er lopen nog vier promotietrajecten, waarvan drie bij het lectoraat Integraal Jeugdbeleid. Docenten zonder masterdiploma volgen een extra scholing onderzoeksvaardigheden.

Alle docenten met een vaste aanstelling hebben het PDB certificaat (Pedagogisch Didactische Bekwaamheden). Alle docenten worden geschoold in toetsing (Basiskwalificatie Examinering BKE). Leerkrachten die in opleidingsscholen een deel van het curriculum verzorgen (de zogenaamde oplissers) zijn bijgeschoold in de kennisbases. Een aantal docenten hebben een VELON-registratie. Veel docenten nemen deel aan landelijke overleggen en publiceren regelmatig.

De opleiding stimuleert actief de ontwikkeling van docenten met projecten als 'pimp je loopbaan', waarbij docenten worden uitgedaagd zich breed te ontwikkelen. Docenten kunnen daarbij kiezen voor scholing (bijvoorbeeld ten aanzien van onderwijsvaardigheden of begeleidingsvaardigheden), maar ook voor het doen van onderzoek, deelname aan projecten of lesgeven in het post-hbo aanbod van de PA.

Het panel heeft kennis genomen van de kwaliteit van docenten en is zeer positief over de deskundigheid van de vakdidactici en de inzet waarmee zij het onderwijs aan studenten vormgeven. Daarin is een visie zichtbaar op het opleiden van leraren. Het panel vindt dat een sterk punt van deze opleiding. Daarnaast werkt de opleiding aan de verdere ontwikkeling van haar docententeam met projecten als hierboven genoemd. Het panel constateert verder dat docenten enthousiast werken aan continue verbetering van het onderwijsprogramma. Het panel heeft veel waardering voor de kwaliteit van het docententeam en de wijze waarop het management deze kwaliteit waarborgt.

Onderwijs specifieke voorzieningen

De Pedagogische Academie is gevestigd in de Brugsmaborg op het Zernikecomplex. De PA beschikt over lokalen, projectruimtes en een werkatelier. Het atelier functioneert deels als studielandschap en als practicumlokaal. In de Brugsmaborg bevindt zich ook het science-centrum De Magneet. De Magneet is een speciaal ingerichte ruimte, waar basisschoolleerlingen volgens de Talentenkracht methodiek ervaring kunnen opdoen met wetenschap en techniek. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld aan het werk met het thema energie met verschillende doe-stations. Pabo-studenten werken als begeleider bij de activiteiten in De Magneet.

Het panel is rondgeleid door de onderwijsvoorzieningen van de PA en heeft daarbij de Magneet en diverse werkplaatsen gezien, waarin materialen waren die in het onderwijs gebruikt kunnen worden. Ook heeft het panel de mediatheek bezocht en gezien dat die over adequate middelen beschikt.

De opleiding houdt zich bezig met de ontwikkeling van ICT-werkvormen in het onderwijs in een werkgroep van de Hanzehogeschool Groningen gericht op blended learning. De meeste lokalen van de opleiding zijn voorzien van digitale hulpmiddelen, zoals digiborden. De PA heeft zich beschikbaar gesteld als testomgeving om tot nieuwe active boards te komen. Het blijkt dat docenten minder thuis zijn in het gebruik van dit soort ICT-middelen dan studenten.

Koppels bestaande uit docenten en studenten hebben in 2013- 2014 de opdracht gekregen om producten te ontwikkelen voor ieder kennisteam, waarbij de didactische meerwaarde van het active board tot zijn recht zou komen. Deze werkwijze is een groot succes gebleken, schrijft de opleiding in de Kritische Reflectie. Binnen de Hanzehogeschool is deze werkwijze geadopteerd.

Het panel vindt de kwaliteit van de onderwijsspecifieke voorzieningen op een goed niveau.

Samenhangende onderwijsleeromgeving

De onderwijsleeromgeving vertoont zowel verticaal als horizontaal een sterke samenhang, vindt het panel. De verticale samenhang in het curriculum wordt gevormd door de opbouw in niveaus in de studie jaren van opleidingsbekwaam naar startbekwaam. De horizontale samenhang is terug te vinden in de verschillende leerlijnen die door de blokken heen opbouwen en het terugkeren van de drie beroepstaken (onderwijs verzorgen, onderzoek doen en ontwikkelen van de school) in ieder onderwijsblok.

De curriculumcommissie bewaakt de samenhang. Deze commissie kent zijn oorsprong in de vernieuwing van het curriculum en bestaat uit zes hogeschooldocenten die ieder een kennisteam aansturen. De commissie is inhoudelijk verantwoordelijk voor het gehele curriculum van de voltijdopleiding en de verkorte opleiding.

De curriculum commissie waarborgt de PDCA-cyclus binnen de blokken. De kennisteam zijn verantwoordelijk voor het bijhouden van de ontwikkelingen in het vakgebied en het eventueel bijstellen van het curriculum.

Studenten, docenten, examen- en toetscommissie, curriculumcommissie en managementteam participeren allen in verschillende rollen in de kwaliteitszorg. Er vinden regelmatig evaluaties plaats zoals blokevaluaties en panelgesprekken. De resultaten daarvan worden gepubliceerd op Intranet. Op basis van deze evaluaties en de landelijke evaluaties zoals de NSE worden verbeterpunten opgespoord en verbeteracties ondernomen, volgens de PDCA cyclus. Om de PDCA-cyclus af te ronden checkt de opleiding op realisatie van de voorgenomen verbeteracties.

Het systeem heeft effect, zo blijkt uit de stijgende waarderingen in de NSE-resultaten. In de NSE 2014 geeft 56 procent van de studenten aan tevreden te zijn over de samenhang van het onderwijsprogramma.

Overwegingen en conclusie

Het panel is onder de indruk van de kwaliteitsimpuls die de vernieuwing van het curriculum vanaf 2010 heeft teweeg gebracht. Daarmee heeft de opleiding een stevige basis voor de kennisbases ontwikkeld. Ook heeft de opleiding haar visie op de toekomstige beroepstaken (onderwijsgeven, onderzoek doen en bijdragen aan de ontwikkeling van de scholen) op een heldere manier kunnen verankeren in het onderwijsprogramma. Studenten worden op verschillende manieren gestimuleerd om zich te ontwikkelen. De vormgeving en de werkvormen van de opleiding bieden studenten ruim de mogelijkheid om zich kennis en vaardigheden eigen te maken die passen bij de eindkwalificaties. De invulling van het principe 'teach as you preach' is inspirerend voor studenten. De oriëntatie op de beroepspraktijk en de sterke relatie met het werkveld zorgen ervoor dat studenten zich goed kunnen voorbereiden op hun toekomstige beroepspraktijk.

De wijze waarop de onderzoeksleerlijn is ontwikkeld draagt bij aan een kritisch-reflectieve houding van studenten. De studieloopbaanbegeleiding werkt daarin ondersteunend. De instroom van studenten is adequaat vormgegeven. De kwaliteit van het docententeam is hoog. Het aanstellings- en scholingsbeleid borgen de kwaliteit van de vakdidactici. Vakdidactici werken met elkaar samen in verschillende op de leerlijnen georiënteerde kennisteam, waardoor onderlinge kennis gemakkelijk wordt gedeeld. Het panel constateert dat de opleiding een samenhangende leeromgeving heeft gecreëerd, waarin studenten graag leren van elkaar, de docenten en de ervaringen in het werkveld.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3   Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Het systeem van toetsing is bij de PA eveneens vernieuwd vanaf studiejaar 2010-2011, tegelijkertijd en in samenhang met de vernieuwing van het curriculum. Het systeem van toetsing is vastgelegd in de *Notitie Toetsbeleid* (2011). In deze notitie zijn de toetscyclus, toetsvormen en -procedures beschreven. Ook zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de curriculumcommissie, examencommissie en de toetscommissie vastgelegd in het Toetsbeleid.

De doelen van het toetsbeleid zijn gekoppeld aan de onderwijsvisie van de PA (zie ook standaard 2):

- het leren van de studenten ten behoeve van leerdoelen staat centraal: dat betekent dat de toets valide en betrouwbare uitspraken doet over de leerdoelen die de student heeft behaald. Oefentoetsen maken onderdeel uit van het toetssysteem;
- er wordt opbrengstgericht gewerkt: docenten/examinatoren meten of de vooraf gestelde doelen worden bereikt en stellen het toetsinstrument of het onderwijs bij;
- er is samenhang in het onderwijs: de te leren competenties zijn in opbouw geordend in een competentiematrix. Aan deze matrix zijn onderwijseenheden en toetsen ontleend.

Studenten worden getoetst op de beheersing van de SBL-competenties. Verder maken vanaf 2013 de landelijke digitale kennisbasis-toetsen Nederlandse taal en rekenen&wiskunde in het derde jaar deel uit van de opleiding.

De opleiding maakt gebruik van een variatie aan toetsvormen: kennistoetsen, opdrachten, gedragssassessments en portfolio-assessments.

Iedere onderwijseenheid wordt summatief getoetst. Met oefentoetsen of tussentijdse feedback bij werkplekleren wordt ook wel formatief getoetst. De curriculumcommissie legt de toetsvormen vast in het leerplan en let daarbij op de tijd die het beoordelen van toetsen met zich mee brengt. Docenten hebben tien werkdagen de tijd om gemaakte toetsen te beoordelen. De curriculumcommissie legt de toetsvormen vast en let daarbij op de tijd die het beoordelen van toetsen met zich meebrengt. Daarnaast borgt de curriculumcommissie ook een variëteit in toetsvormen voor studenten, zodat een gewogen variatie ontstaat in schriftelijke toetsen en opdrachten.

De toetsing is afgeleid van de leerdoelen en beoogde leerresultaten voor ieder curriculumonderdeel. In studiehandleidingen zijn de toetscriteria vastgesteld. Voor alle toetsen zijn beoordelingsformulieren, beoordelaarsinstructies en antwoordmodellen aanwezig.

De kwaliteit van de toetsen wordt bewaakt door standaardisering van werkwijzen en procedures, zoals bijvoorbeeld standaardisering door (1) selectie en definiëring van toetsvormen, (2) het gebruik van toetsmatrijzen (gebaseerd op de taxonomie van Bloom) en correctievoorschriften, (3) het proces van toetsconstructie en (4) uitwerkingen van de beoordelaarsbetrouwbaarheid door het vier-ogen principe.

De toetscommissie heeft bij de start van het nieuwe curriculum een scholing georganiseerd voor docenten over het opstellen van toetsen en toetsmatrijzen).

De examencommissie en de toetscommissie borgen de kwaliteit van de toetsen. De examencommissie is verantwoordelijk voor het proces en de inhoud van de toetsing. De commissie benoemt de examinatoren.

Het toetsbeleid wordt bewaakt door de toetscommissie, daartoe gemandateerd door de examencommissie. De toetscommissie screent toetsen vooraf aan de hand van checklists. Ook beoordeelt de toetscommissie steekproefsgewijs de kwaliteit van toetsen.

Alle docenten volgen een BKE-scholing. Na afloop van de toetsperiode vindt evaluatie en eventuele bijstelling van de toets plaats.

Het panel heeft kennis genomen van het systeem van toetsing. Het panel vindt het toetsbeleid helder omschreven. Het panel heeft verder een aantal beoordelingen bekeken en het systeem van toetsing met studenten en docenten besproken. Studenten vinden het systeem van toetsing duidelijk. Op Blackboard kunnen studenten voorbeeldtoetsen opvragen. Ook is het voor studenten duidelijk waarop zij getoetst worden en hoe de toets er uit komt te zien.

De examencommissie heeft het afgelopen jaar geen klachten ontvangen over de beoordeling van toetsen. Het panel ziet dat als een positieve indicator voor de kwaliteit van toetsing en beoordeling.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

De invoering van het nieuwe curriculum heeft ook een verandering in de beoordeling van de realisatie van de beoogde eindkwalificatie geleid.

Vanaf het cohort 2010 wordt het eindniveau gerealiseerd in de LiO-fase. De eindproducten zijn (1) een portfolio van het werkplekleren (20 EC), (2) een onderzoeksrapport (9 EC) en (3) het laatste onderdeel SLB (1 EC). In 2014 zijn de eerste studenten volgens deze wijze afgestudeerd. Daarnaast moeten studenten die vanaf 2011 zijn begonnen met hun opleiding een voldoende resultaat behalen op de landelijk afgenomen kennistoetsen Nederlandse taal en rekenen&wiskunde in het derde jaar.

In het curriculum tot en met het cohort 2009 (oude curriculum) werd de LiO-fase getoetst met het portfolio werkplekleren en het Integraal Beoordelingsmoment 3.

De student maakt in het nieuwe curriculum een LiO-portfolio, waarin twee kerntaken van het beroep zijn verwerkt (onderwijs geven en ontwikkeling school versterken).

De LiO-portfolio bestaat uit een beschrijving van de inwerkperiode; een beschrijving van vijf casussen, waarin de student aantoont hoe hij aan de SBL-competenties heeft gewerkt; een eindreflectie; een visiestuk en een eindbeoordeling van de coach op de werkplek. Deze laatste beoordeling is adviserend.

De beoordeling vindt plaats door een examiner en de LiO-begeleider van de opleiding. Er zijn beoordelingsformulieren met beoordelingscriteria die afgeleid zijn van de onderdelen van het eindniveau.

Daarnaast schrijft de student in het nieuwe curriculum een onderzoeksrapport. De student werkt een dag per week tijdens de LiO-stage aan het onderzoek. De onderzoeksopdracht is afkomstig van de basisschool of van het lectoraat. De onderzoeksleerlijn is een jaar later gestart in het nieuwe curriculum dan de andere vakken. Studenten die in 2010 afstuderen hebben niet de volledige onderzoeksleerlijn gevolgd, maar wel de stof gecompriëerd doorlopen.

Studenten die de TOP-variant volgen hebben hetzelfde eindtraject.

Studenten van de AOLB realiseren hun eindniveau in de LiO-stage (30 EC) en het bachelorwerkstuk (10 EC). Tijdens de LiO-stage verzorgt de student vijf dagen per week onderwijs aan leerlingen. Hij toont de verworven SBL-competenties aan via een portfolio. Het onderzoek betreft een vraagstuk of probleemstelling die vanuit een onderwijskundig of pedagogisch perspectief worden benaderd.

Voor de vaststelling van het eindniveau is het vier-ogen principe ingevoerd. Er zijn verder kalibreersessies waarin examinatoren met elkaar in overleg gaan over beoordelingen. De opleiding laat screenings uitvoeren op het eindniveau door een onafhankelijk extern panel. Na de laatste screening in 2014 heeft het externe panel de opleiding geadviseerd de beoordelingssystematiek te vereenvoudigen. Voor het overige achtte het externe panel dat het systeem van toetsing voldoende garantie biedt voor het eindniveau en de uniformiteit in beoordeling. De opleiding heeft deze aanbeveling ter harte genomen.

Kwaliteit afstudeerwerken

Het panel heeft in totaal vijftien werkstukken bestudeerd, waarvan twaalf uit het nieuwe curriculum en drie uit het oude curriculum. Twee van deze scripties waren geschreven door studenten die de AOLB hebben gevolgd. Ook heeft het panel bij de selectie twee eindwerkstukken van studenten met een verkorte opleiding betrokken. Tot slot zijn vier van de vijftien geselecteerde eindwerkstukken geschreven door studenten die in het derde jaar de het opleiding in de school (oids) traject hebben gevolgd.

Het panel constateert een verschil tussen de afstudeerproducten van de studenten die het nieuwe curriculum hebben doorlopen en de eindwerkstukken van de studenten die het oude curriculum hebben gevolgd. Met name de kritisch-reflectieve houding van de 'nieuwe afgestudeerden' is duidelijker in de afstudeerwerken met name in de LiO portfolio's terug te zien.

Het panel vindt deze portfolio's van de nieuwe afstudeerders over het algemeen van goede kwaliteit. De casussen zijn goed beschreven en geven aan dat studenten goed in staat zijn om, gebruikmakend van theorie, kritisch te reflecteren op hun eigen handelingen, verder te kijken dan alleen naar vanzelfsprekende oplossingen en daarbij goede alternatieven weten te ontwikkelen. Dat geldt ook voor de kritische situaties die AOLB-studenten moeten beschrijven in de LiO-portfolio.

De onderzoeksrapporten zijn over het algemeen goed geschreven en voldoen aan de eisen van de APA-standaard. Hier en daar vraagt de spelling nog wel aandacht.

Het panel vindt dat er nog verbetering mogelijk is in de onderwerpkeuze en de formulering van de onderzoeksvragen. Met name de koppeling naar de praktijk van de school kan sterker terugkomen dan nu het geval is. Ook vindt het panel de uitwerking in deelvragen niet overal even sterk uitgewerkt. Het panel realiseert zich dat de afstudeerders van 2014 nog niet de gehele onderzoeksleerlijn hebben doorlopen. De derdejaars onderzoeken die het panel heeft bestudeerd van studenten die wel de volledige onderzoeksleerlijn doorlopen, laten al een verbetering zien ten opzichte van de afstudeerders van 2014. Het panel verwacht dat deze positieve ontwikkeling zich voortzet naar het vierde jaar. Overigens gaven afstudeerbegeleiders spontaan in het gesprek met het panel aan dat ook zij vonden dat er ruimte was voor verbetering.

Het panel kan in alle gevallen de beoordeling van de beoordelaars onderschrijven. Dat geldt ook voor de afgestudeerden die een oids traject hebben doorlopen, voor de AOLB-afgestudeerden en de afgestudeerden die een verkort traject hebben gevolgd. Wel ziet het panel mogelijkheden om meer formatieve feedback te geven, bijvoorbeeld over ontwikkelpunten die zij in hun toekomstige beroepspraktijk kunnen oppakken.

Dit komt mede door de grote hoeveelheid cijfers. De eindbeoordeling zou wat leaner kunnen, maar dat zag de opleiding gelukkig zelf ook al.

Kwaliteit afstudeerders

Afgestudeerden geven aan tevreden te zijn over de aansluiting tussen de opleiding en werk (83 procent in de HBO-monitor). Over de voorbereiding op de beroepsloopbaan zijn zij minder tevreden (49 procent in 2013).

Ook vinden zij de opleiding een minder goede basis om te starten op de arbeidsmarkt (44 procent in 2013). Deze laatste onderdelen kunnen verklaard worden uit de lastige arbeidsmarkt voor afgestudeerde leerkrachten voor het basisonderwijs in de noordelijke regio. Circa 14 procent van de afgestudeerden slaagt er niet in om een baan te vinden na afloop van de studie.

In de regio worden initiatieven ontwikkeld om onder meer AOLB'ers en andere studenten een werkplek te geven en te behouden voor het Noorden. In Oost Groningen kunnen AOLB afgestudeerden aan de slag en naast het werk in de klas ook onderzoek doen om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de scholen.

Het werkveld ziet dat het nieuwe curriculum bij stagiaires en bij afgestudeerden een grote kwaliteitssprong heeft gerealiseerd. Het werkveld is bij monde van de vertegenwoordiger uit de Adviesraad vooral blij met de toegenomen kennis in de kennisbases.

De opleiding is bezig het alumnibeleid te herijken en wil alumni meer bij de opleiding betrokken houden.

Overwegingen en conclusie

Het panel ziet dat met de vernieuwing van het curriculum zowel het systeem van toetsing als het afstudeertraject is opgepakt.

Het panel vindt het systeem van toetsing samenhangend en gedegen ontworpen. De kwaliteit is goed geborgd door scholing van docenten, het ontwerp van toetsmatrijzen en de actieve wijze waarop de toetscommissie haar verantwoordelijkheid invult. De samenhang tussen toetsvormen is goed geborgd door de curriculumcommissie. De goede kwaliteit van het systeem van toetsing wordt bevestigd door het uitblijven van klachten bij de examencommissie. Het panel heeft waardering voor het ontwerp en de werking van het toetssysteem bij de PA.

De kwaliteit van de afstudeerwerkstukken heeft een sterke verbetering ondergaan bij de curriculumvernieuwing. Met name de LiO-portfolio's geven blijk van de startbekwaamheid van de laatstejaars studenten. Het panel stelt vast dat studenten in de LiO-portfolio's zich goed rekenschap geven van de drie taken, die bij het vak van leraar basisonderwijs behoren (onderwijs geven, onderzoek doen en bijdragen aan de ontwikkeling van de school). De onderzoeksverslagen vertonen een goede ontwikkeling in de onderzoeksvaardigheden van afgestudeerden. Het panel vindt de eindwerkstukken over het algemeen van goed niveau, maar ziet nog wel ruimte voor kwaliteitsgroei. Met name de onderwerpkeuze en de uitkomsten van het onderzoek kunnen sterker in verband worden gebracht met de ontwikkeling van de school, dan nu het geval is. Ook vindt het panel de onderzoeksvraag en de uitwerking ervan bij een aantal werkstukken nog voor verbetering vatbaar. Het panel constateert daarbij dat de afstudeerders waarvan het panel de eindwerkstukken heeft gezien nog niet de gehele onderzoeksleerlijn hebben gevolgd. Studenten die de komende jaren afstuderen zijn beter voorbereid op het doen van onderzoek, stelt het panel vast op basis van de derdejaars onderzoeksrapportages uit het studiejaar 2013-2014.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	goed
2 Onderwijsleeromgeving	goed
3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed

Overwegingen en conclusie

Weging van de oordelen op de drie standaarden op basis van de motivering bij de standaarden en volgens de beslisregels van NVAO:

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een 'onvoldoende' bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als goed worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als excellent worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo bachelor Opleiding tot leraar Basisonderwijs van Hanzehogeschool Groningen als **goed**.

4 Aanbevelingen

Standaard 2:

- besteed aandacht aan de instroom van mbo-studenten. Suggesties daarbij: intensiveer de samenwerking met mbo's in de regio of onderzoek de mogelijkheid om met peer-tutoring mbo-instromers meer ondersteuning te bieden;
- onderzoek de mogelijkheden om het honoursproject te versterken. Onderzoek de mogelijkheden om binnen het reguliere vakkenpakket opdrachten op een meer uitdagende manier aan te bieden aan excellente studenten.

Standaard 3:

- bewaak de kwaliteit van de afstudeeronderzoeken en besteed daarbij aandacht aan onderwerpkeuze, de formulering van de onderzoeksvragen en de koppeling met de praktijk;
- overweeg de mogelijkheid om ook formatieve feedback te geven bij de eindbeoordeling om afgestudeerden aandachtspunten mee te geven voor hun beroepspraktijk.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

De eindkwalificaties van de opleiding PA aan de Hanzehogeschool Groningen komen overeen met de SBL-competenties die landelijk zijn vastgelegd in de wet BiO. Het gaat om de volgende competenties:

1. Interpersoonlijk competent

Een leraar die interpersoonlijk competent is, geeft op een goede manier leiding. Zo'n leraar schept een vriendelijke en coöperatieve sfeer en brengt een open communicatie tot stand.

Zo'n leraar bevordert de zelfstandigheid van de leerlingen en zoekt in zijn interactie met hen een goede balans tussen:

- leiden en begeleiden,
- sturen en volgen,
- confronteren en verzoenen,
- corrigeren en stimuleren.

2. Pedagogisch competent

Een leraar die pedagogisch competent is, biedt de leerlingen in een veilige leeromgeving houvast en structuur bij de keuzes die zij moeten maken en hij bevordert dat zij zich verder kunnen ontwikkelen.

Zo'n leraar zorgt ervoor dat de leerlingen:

- weten dat ze erbij horen en welkom zijn,
- weten dat ze gewaardeerd worden,
- op een respectvolle manier met elkaar omgaan,
- uitgedaagd worden om verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar,
- initiatieven kunnen nemen en zelfstandig kunnen werken.

3. Inhoudelijk en didactisch competent

Een leraar die vakinhoudelijk en didactisch competent is, ontwerpt een krachtige leeromgeving in zijn groep en zijn lessen.

Zo'n leraar:

- stemt de leerinhouden en ook zijn doen en laten af op de leerlingen en houdt rekening met individuele verschillen,
- motiveert de leerlingen voor hun leertaken, daagt hen uit om er het beste van te maken en helpt hen om ze met succes af te ronden,
- leert de leerlingen leren, ook van en met elkaar, om daarmee onder andere hun zelfstandigheid te bevorderen.

4. Organisatorisch competent

Een leraar die organisatorisch competent is, zorgt voor een overzichtelijke, ordelijke, taakgerichte sfeer in zijn klas en lessen.

Zo'n leraar zorgt er dus voor dat de leerlingen:

- weten waar ze aan toe zijn en welke ruimte ze hebben voor eigen initiatief,
- weten wat ze moeten doen, hoe en met welk doel ze dat moeten doen.

5. Competent in samenwerking met collega's

Een leraar die competent is in het samenwerken met zijn collega's, levert zijn bijdrage aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op zijn school, aan goede onderlinge samenwerking en aan een goede schoolorganisatie.

Dat wil zeggen dat zo'n leraar:

- goed met collega's communiceert en samenwerkt,
- een constructieve bijdrage levert aan vergaderingen en andere vormen van schooloverleg en aan de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd om de school goed te laten functioneren,
- een bijdrage levert aan de ontwikkeling en verbetering van zijn school.

6. Competent in samenwerken met de omgeving

Een leraar die competent is in het samenwerken met de omgeving, levert in het belang van de leerlingen zijn bijdrage aan een goede samenwerking met mensen en instellingen in de omgeving van de school.

Dat wil zeggen dat zo'n leraar:

- goede contacten onderhoudt met de ouders of verzorgers van de leerlingen,
- goede contacten onderhoudt met mensen en instellingen die ook te maken hebben met de leerlingen.

7. Competent in reflectie en ontwikkeling

Een leraar die competent is in reflectie en ontwikkeling, denkt regelmatig na over zijn beroepsopvattingen en zijn professionele bekwaamheid. Zo'n leraar streeft ernaar zijn beroepsuitoefening bij de tijd te houden en te verbeteren.

Zo'n leraar:

- weet goed wat hij belangrijk vindt in zijn leraarschap en van welke waarden, normen en onderwijskundige opvattingen hij uitgaat,
- heeft een goed beeld van zijn eigen competenties, zijn sterke en zwakke kanten,
- werkt op een planmatige manier aan zijn verdere ontwikkeling, stemt zijn ontwikkeling af op het beleid van zijn school en benut de kansen die de school biedt om zich verder te ontwikkelen.

Opleiding: Pabo																
Voltijd - Major: Hoofdfase, Profiel 'Het Jonge Kind', studiejaar 3 13JK																
Blok 3.1: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 1 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5 en 7		EC	T	Blok 3.2: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 2 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 5, 6 en 7		EC	T	Blok 3.3: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 3 Kerncompetentie(s): SBL 3, 5, 6 en 7		EC	T	Blok 3.4: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 4 Kerncompetentie(s): SBL 3, 4, 5 en 7		EC	T	
studiejaar 3	Sociale Wetenschappen ▪ (Theorie)tentamen	PBVH: 2JSW1T	2EC	S/O	Sociale Wetenschappen ▪ <i>Integrale toets</i>	PBVH: 2JSW2I	2EC	S/O	Sociale Wetenschappen ▪ <i>Casustoets</i>	PBVH: 2JSW3I	2EC	S/O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek (PO)/practicum</i>	PBVH: 3POP4	1EC	O
	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek (PO)/practicum/</i>	3POP1	2EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek (PO)/practicum/</i>	3POP2	1EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek (PO)/practicum</i>	3POP3	2EC	O	Nederlandse taal ▪ <i>Landelijke kennistoets</i>	3NTLK	1EC	S
	Nederlandse taal ▪ (Theorie)tentamen	2JNDTT	2EC	S	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2JNDIA	2EC	O	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2JNDIB	2EC	O	SOW/REW/NED <i>Project SOW-NED-REW</i>	3PSNR	6EC	O
	Rekenen en Wiskunde ▪ (Theorie)tentamen	2JRWTT	2EC	S	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Theorietentamen</i>	2JRWMA	2EC	S	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Integrale toets</i>	2JRWMB	2EC	O	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	2JSLB2	1EC	O
	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	-	-	-	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	3RWLK	1EC	S	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	-	-	-	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2JWP4	3EC	O
	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JWP1	4EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2JSLB1	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2JWP2	3EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JKEC	1EC	O
	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JMOT	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JMES	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JWPS	4EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3JKEC	1EC	O
	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	2JSCI	2EC	S	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	2JSCI	2EC	S	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	3JSCI	1EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	2JSCI	2EC	S
	Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	2JMES	2EC	O	Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	2JMES	2EC	O	Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	2JMES	2EC	O	Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	2JMES	2EC	O
	Kunst en Cultuur ▪ <i>Integrale toets</i>	2JKEC	2EC	O	Kunst en Cultuur ▪ <i>Integrale toets</i>	2JKEC	2EC	O	Kunst en Cultuur ▪ <i>Integrale toets</i>	2JKEC	2EC	O	Kunst en Cultuur ▪ <i>Integrale toets</i>	2JKEC	2EC	O
(Sensio) Motoriek ▪ <i>Bewegingsonderwijs/</i> <i>Integrale toets</i>	2JMBI	2EC	S	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Bewegingsonderwijs/</i> <i>Integrale toets</i>	2JMBI	2EC	S	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Bewegingsonderwijs/</i> <i>Integrale toets</i>	2JMBI	2EC	S	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Bewegingsonderwijs/</i> <i>Integrale toets</i>	2JMBI	2EC	S	
Totaal		15	7	Totaal		15	9	Totaal		15	7	Totaal		15	7	

Blok 4.1:		EC	T	Blok 4.2:		EC	T	Blok 4.3:		EC	T	Blok 4.4:		EC	T
								Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 3 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7				Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 4 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7			
studiejaar 4	Minorruimte deel 1	15		Minorruimte deel 2	15			LiO-fase deel 1: Praktijkgericht onderzoek doen ▪ <i>Onderzoeksscriptie</i> Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken ▪ <i>Portfolio</i> <i>SLB</i>	PBV H: - - -		S/ O	LiO-fase deel 2: Praktijkgericht onderzoek doen ▪ <i>Onderzoeksscriptie</i> Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken ▪ <i>Portfolio</i> <i>SLB</i>	PBVH : 3LONDZ 3LPORT 3SLB	9 EC 20EC 1 EC	S/O O O
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	-	-	Totaal	30	3			

Opleiding: Pabo														Voltijd - Major: Hoofdfase, Profiel 'Het Oudere Kind', studiejaar 3														130K	
Blok 3.1: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 1 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5, 7				EC	T	Blok 3.2: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 2 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 5, 6, 7				EC	T	Blok 3.3: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 3 Kerncompetentie(s): SBL 3, 5, 6, 7				EC	T	Blok 3.4: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 4 Kerncompetentie(s): SBL 3, 4, 5, 7				EC	T						
studiejaar 3	Sociale Wetenschappen ▪ (Theorie)tentamen	PBVH: 2DSW1T	2EC	S/O	Sociale Wetenschappen ▪ <i>Integrale toets</i>	PBVH: 2DSW2I	2EC	S/O	Sociale Wetenschappen ▪ <i>Casustoets</i>	PBVH: 2DSW3I	2EC	S/O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	PBVH: 3POP4	1EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	PBVH: 3POP4	1EC	O									
	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	3POP1	2EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	3POP2	1EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	3POP3	2EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	3POP4	1EC	O	Praktijkgericht onderzoek ▪ <i>Praktijkgericht onderzoek</i>	3POP4	1EC	O									
	(PO)/practicum	2ONDTT	2EC	S	(PO)/practicum	2ONDIA	2EC	O	(PO)/practicum	2ONDIB	2EC	O	(PO)/practicum	2ONDIB	2EC	O	(PO)/practicum	2ONDIB	2EC	O									
	Nederlandse taal ▪ (Theorie)tentamen	2ORWTT	2EC	S	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIA	2EC	S	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O	Nederlandse taal ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O									
	Rekenen en Wiskunde ▪ (Theorie)tentamen	-	-	-	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Theorietentamen</i>	3NTLK	1EC	S	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O	Rekenen en Wiskunde ▪ <i>Integrale toets</i>	2ORWIB	2EC	O									
	Landelijke Kennistoets	-	-	-	Landelijke Kennistoets	2OSLB1	1EC	O	Landelijke Kennistoets	2OSLB1	1EC	O	Landelijke Kennistoets	2OSLB1	1EC	O	Landelijke Kennistoets	2OSLB1	1EC	O									
	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	3OWP1	4EC	O	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	2OSLB1	1EC	O	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	2OSLB1	1EC	O	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	2OSLB1	1EC	O	Studieloopbaanbegeleiding ▪ <i>Ontwikkelingsportfolio</i>	2OSLB1	1EC	O									
	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OMOT	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2OWP2	3EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OWP3	4EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2OWP4	3EC	O	Beroepspraktijk WPO (SOW-NED-RBW) ▪ <i>Integrale toets</i>	2OWP4	3EC	O									
	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	20SCI	2EC	S	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OMES	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OSCI	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OKEC	1EC	O	Beroepspraktijk WPO (SC-MS-KC-MO) ▪ <i>Integrale toets</i>	3OKEC	1EC	O									
	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	20SCI	2EC	S	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	20SCI	2EC	S	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	20SCI	2EC	S	Studenten volgen één van deze vier clusters: Science ▪ <i>Integrale toets</i>	20SCI	2EC	S									
	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20MES	2EC	O									
	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20KEC	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20KEC	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20KEC	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20KEC	2EC	O	Studenten volgen één van deze vier clusters: Mens en Samenleving ▪ <i>Integrale toets</i>	20KEC	2EC	O									
	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Handschrift/ integrale toets</i>	20MHIT	1 EC	O	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Handschrift/ integrale toets</i>	20MHIT	1EC	O	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Handschrift/ integrale toets</i>	20MHIT	1EC	O	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Handschrift/ integrale toets</i>	20MHIT	1EC	O	(Sensio) Motoriek ▪ <i>Handschrift/ integrale toets</i>	20MHIT	1EC	O									
	Engels ▪ <i>Engels/integrale toets</i>	20ENG	1 EC	O	Engels ▪ <i>Engels/integrale toets</i>	20ENG	1EC	O	Engels ▪ <i>Engels/integrale toets</i>	20ENG	1EC	O	Engels ▪ <i>Engels/integrale toets</i>	20ENG	1EC	O	Engels ▪ <i>Engels/integrale toets</i>	20ENG	1EC	O									
Totaal	15	7/8		Totaal	15	9/10		Totaal	15	7/8		Totaal	15	7/8		Totaal	15	7/8											

Opleiding: Pabo		Voltijd - Major: Hoofdphase, startbekwaam, studiejaar 4 PABH11											
studiejaar 4	Blok 4.1:	EC	T	Blok 4.2:	EC	T	Blok 4.3: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 3 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7	EC	T	Blok 4.4: Onderwijs verzorgen Ontwikkeling van de school versterken Onderzoek doen Periode: 4 Kerncompetentie(s): SBL 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7	EC	T	
	<i>Minoruimte deel 1</i>	15		<i>Minoruimte deel 2</i>	15		<i>LiO-fase deel 1:</i> <i>Praktijkgericht onderzoek doen</i> ▪ <i>Onderzoeksscriptie</i> <i>Onderwijs verzorgen</i> <i>Ontwikkeling van de school versterken</i> ▪ <i>Portfolio</i> <i>SLB</i>	PBVH:	S/ O	<i>LiO-fase deel 2:</i> <i>Praktijkgericht onderzoek doen</i> ▪ <i>Onderzoeksscriptie</i> <i>Onderwijs verzorgen</i> <i>Ontwikkeling van de school versterken</i> ▪ <i>Portfolio</i> <i>SLB</i>	PBVH: 3LON DZ 3LPOR T 3SLB	9 EC 20 EC 1 EC	S/ O O O
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	-	-	Totaal	30	3	

Curriculumoverzicht AOLB 2013-2014, 5 juli 2013

Het AOLB- onderwijsprogramma wordt net als andere opleidingen opgedeeld in twee semesters. Binnen elk semester wordt gewerkt met een blokkensysteem van twee maal een periode van zeven collegeweken en twee tentamenweken. Elke vierde week van de volgende periode is een herkansingsweek.

Jaar 1: Oriëntatie op leren en lesgeven.

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding Studievaardigheden
1.1a Totaal 15 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1a 3 EC Klassenmanagement 3 EC	Taal 1 (gr 4-8) <u>3 EC</u> ¹ Leren lesgeven & reflecteren 1 <u>2 EC</u> Schrijfvaardigheid op bord/papier/digibord 1 EC	Stage in groep 5, 6 Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
1.1b Totaal 15 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1b 3 EC Onderwijssociologie 5 EC	Rekenen 1 (gr 4-8) <u>3 EC</u> Levensbeschouwing (algemeen: alle studenten, hierna Godsdienst voor Stenden en Geestelijke stromingen voor Hanze/NHL) 1 EC	Stage in dezelfde groep als in 1.1a Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
1.2a Totaal 15 EC	Pedagogische taken van het onderwijs 4 EC M&T: Methodologie 1 4 EC	Leren lesgeven & reflecteren 2 <u>2 EC</u> Kunstzinnige oriëntatie 1 (beeldende vorming) 2 EC	Stage in groep 7 of 8 Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
1.2b Totaal 15 EC	M&T: Statistiek 1 5 EC Onderwijskunde en referaat 3 EC	Wereldoriëntatie 1 <u>3 EC</u> Godsdienst 1 (Stenden)/Geestelijke stromingen (Hanze/NHL) 1 EC	Stage in dezelfde groep als in 1.2a Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

¹ Aan de vakken van de onderstreepte EC's is een academisch oriëntatie toegevoegd

Jaar 2: Verbreding

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
2.1a Totaal 15 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2a (PW-prop) 3 EC Inleiding Orthopedagogiek (PW-prop) 3 EC	Rekenen 2 (gr 1-3) <u>3 EC</u> Bewegingsonderwijs jonge kinderen 1 EC 2a Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2a <u>1 EC</u>	Stage in groep 1 of 2 Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
2.1b Totaal 17 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2b (PW-prop) 3 EC Gespreks- & interviewpracticum (PW-prop) 4 EC	Taal 2 (gr 1-3) <u>4 EC</u> Bewegingsonderwijs jonge kinderen 2b 1 EC Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2b <u>1 EC</u>	Stage in groep 1 of 2 Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
2.2a Totaal 14 EC	Observeren (PW-prop) 4 EC M&T: Statistiek 2 5 EC	Wereldoriëntatie 2 <u>4 EC</u>	Stage in groep 3 of 4 Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
2.2b Totaal 14 EC	M&T: Methodologie 2 4 EC M&T: Testtheorie 4 EC	Kunstzinnige oriëntatie 2 (muziek, drama) 2 EC Godsdienst2/Geestelijke stromingen 2 1 EC	Stage in dezelfde groep als in 2.2a Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>2+1 EC</u>
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

Jaar 3: Verdieping met accent op zorg

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
3.1a Totaal 16 EC	Diagnostiek en hulpverlening 3 EC Leer- en onderwijsproblemen 6 EC	Taal 3 <u>3 EC</u> Rekenen 3 <u>3 EC</u>	Stage in groep naar keuze waar student nog niet is geweest Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen <u>1 EC</u>

3.1b Totaal 14 EC	Gedragsproblemen 6 EC M&T: Onderzoekspracticum 3 EC	Sociaal-emotionele ontwikkeling/gedrag <u>2 EC</u>	Stage in dezelfde groep als in 3.1a Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek <u>3 EC</u>
3.2a Totaal 15 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3a 4 EC M&T: Statistiek 3a 3 EC	Specialisatie jonge kind/oude kind 1 <u>3 EC</u> Inleidend college Jonge kind: - Overgang van groep 2 naar 3 - Ontw.voorsprng gr 1&2 - Overgang VVE-BaO Oude kind: - Taal in zaakvakken - Hoogbegaafde leerlingen - Aansluiting VO Godsdienst3/Geestelijke stromingen 3 1 EC	Stage in de bouw van de eigen specialisatie Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 3 + <u>1 EC</u>
3.2b Totaal 15 EC	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3b 3 EC M&T: Statistiek 3b 2 EC	Specialisatie jonge/oude kind 2 Kunstzinnige oriëntatie jonge/oude kind (keuze uit beeldende vorming of muziek) 3 EC Wereldoriëntatie 3 <u>3 EC</u>	Stage in dezelfde groep als in 3.2a Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek 3 + <u>1 EC</u>
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (4 EC HBO, 14 EC Aca)	Totaal 12 EC (6 EC HBO, 6 EC Aca)

Jaar 4: De leerkracht in de schoolorganisatie

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
4.1a 15 EC			LIO-stage 12 + <u>3 EC</u>
4.1b 15 EC			LIO-stage 12 + <u>3 EC</u>
4.2a 16 EC	Organisaties in beeld 4 EC Programmaevaluatie 4 EC Onderwijs ontwerpen (deel I) 3 EC Bachelorwerkstuk (deel I) 5 EC		
4.2b 14 EC	Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren 6 EC Onderwijs ontwerpen (deel II) 3 EC Bachelorwerkstuk (deel II) 5 EC		
60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)		Totaal 30 EC (24 EC HBO, 6 EC Aca)

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

Mevrouw drs. B.T.M. van Waesberghe, voorzitter

Mevrouw Van Waesberghe is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van onderwijs en vanwege haar inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. Mevrouw Van Waesberghe was tot haar pensionering in juni 2013 voorzitter van de directie van het Instituut Pabo van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Zij is voorzitter van de European Primary Teacher Education (EPTE). De EPTE is een project waarbij een algemeen curriculum is gemaakt met zes partnerlanden: Zweden, Slovenië, Slowakije, Portugal, Oostenrijk en Polen, dat moet zorgen voor een verhoogde mobiliteit van studenten binnen de European Area of Higher Education. Daarnaast is mevrouw Van Waesberghe lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Voorschools en Primair Onderwijs De Linge. Voor deze visitatie heeft mevrouw Van Waesberghe onze handleiding voor panelleden ontvangen en is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1971 – heden	Diverse managementcursussen (Sioo, Walbos, Winner, intern HAN)
1970 – 1971	Hoofdakte
1968 – 1976	Doctoraal Orthopedagogiek
1964 – 1968	Kweekschool

Werkervaring:

2005 – 2013	Voorzitter Directie Instituut Pabo HAN (Pabo Arnhem - Pabo Groenewoud Nijmegen)
2000 – 2005	Directeur Pabo Arnhem
1994 – 2000	Seniordocent vakgroep Orthopedagogiek - RU Nijmegen
1988 – 1993	Gastdocent Post Academisch Onderwijs Geneeskunde - RU Nijmegen
1976 – 1998	Orthopedagoog revalidatiecentrum Groot Klimmendaal Arnhem (diverse functies)
1974 – 2000	Docent pedagogiek - Pabo Arnhem
1968 – 1972	Basisonderwijs - Sint-Jozefscholen Nijmegen

Overig:

Heden	Voorzitter European Primary Teacher Education (EPTE)
2012 – heden	Voorzitter Lokaal Belang Lingewaard
2012 – heden	Lid Raad van Toezicht - Stichting Voorschools en Primair Onderwijs De Linge
2012 - 2013	Lid diverse stuurgroepen en besturen, onder andere Technoplanet Arnhem, Technovium Nijmegen, Wetenschapsknooppunt WKRU, alle voortvloeiend uit het landelijk project Wetenschap en Techniek
2010 – heden	Lid Raad van Bestuur - Stichting Het Bewaarde Land
2008 – 2013	Voorzitter Stichting Duurzame Pabo's
2005 – 2009	Voorzitter Vereniging van Eigenaren van de Landelijke Voortgangstoets (25 pabo's)
2002 – 2012	Voorzitter raad van bestuur Stichting Maatschappelijke Gezondheidszorg Bemmelen
2002 – 2005	Voorzitter Pabo's die werken met Probleem Gestuurd Onderwijs
2000 – 2010	Voorzitter PvdA, afdeling Lingewaard
1999 – 2002	Voorzitter bestuur Wit-Gele Kruis Bemmelen

Mevrouw dr. G.M.T. Geerdink

Mevrouw Geerdink is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van primair onderwijs en vanwege haar inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld.

Mevrouw Geerdink is associate lector 'seksediversiteit in het onderwijs' aan Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, waar zij onder andere onderzoeksprojecten binnen het brede onderwijsveld leidt, opleidingen adviseert met betrekking tot curriculumontwikkeling en lerarenopleiders begeleidt in het professionaliseren en uitvoeren van onderzoek. Daarnaast is zij lid van de Vereniging voor Lerarenopleiders Nederland, hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Lerarenopleiders en lid van de Vereniging voor Onderwijs Research. Mevrouw Geerdink bezoekt regelmatig internationale congressen, heeft een internationaal netwerk en is lid van Association of Teacher Educators Europe en European Association for Practitioner Research on Improving Learning. Mevrouw Geerdink heeft visitatie-ervaring in zowel binnen- als buitenland (België) en heeft vele publicaties op haar naam staan. Voor deze visitatie heeft mevrouw Geerdink onze handleiding voor panelleden ontvangen en is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2007	Promotie in de Sociale Wetenschappen
1990	Doctoraal geschiedenis
1989	MO – B geschiedenis
1988	MO – A geschiedenis
1980	Sociale Academie

Werkervaring:

1990 – heden	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
2010 – heden	Associate Lector 'Seksediversiteit in het onderwijs'
2007 – 2012	Beleidsmedewerker onderzoek
1995 – 2000	Lerarenopleider tweedegraads en eerstegraads vo
1990 – 2007	Lerarenopleider Pabo

Overig:

2000 – heden	Bestuurslid Vereniging voor Lerarenopleiders Nederland
2000 – heden	Lid - Vereniging voor Onderwijs Research (VOR)
1999 – heden	Hoofdredacteur - Tijdschrift voor Lerarenopleiders
1990 – 1995	Hoofdredacteur hogeschoolblad HAN
	Lid - Association of Teacher Educators Europe (ATEE)
	Lid - European Association for Practitioner Research on Improving Learning (EAPRIL)

Publicaties 2012 + 2013 (meer op aanvraag):

- Geerdink, G., & De Beer, F. (red.) (2013). Meer Mans. Leraren opleiden met oog voor diversiteit en kwaliteit. Antwerpen/Apeldoorn: Uitgeverij Garant.
- Geerdink, G. & De Beer, F. (2013). Beyond gender diversity. Werken aan meer diversiteit voor de klas. In: Vanderlinde, R., Rots, I., Tuytens, M., Rutten, K., Ruys, I., Soetaert, R., & Valcke, M. (Red.). Essays over de leraar en de toekomst van de lerarenopleiding. Gent: Academia Press. Pp. 221-235.
- Leenders, C. & Geerdink, G. Mannelijke studenten kiezen niet voor kleuters. Weloverwogen of op basis van misconcepties? Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 34 (3). 55-67.
- Gerda Geerdink, Martijn Peters & Fedor de Beer. (2012). Het onderzoek- en ontwikkelproject: 'Meer Mans'. Krijgen we meer mannelijke pabostudenten excellent opgeleid?. Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 33 (4). 15-30.
- Geerdink, G. (2012). Sekseverschillen en pedagogische kwaliteit in het onderwijs. In Liber Amicorum voor Arjan Dieleman. Nijmegen: Kenniscentrum kwaliteit van leren.

Mevrouw C.H.M.M. Dautzenberg

Mevrouw Dautzenberg is ingezet als panellid vanwege haar werkvelddeskundigheid op het gebied van didactiek en pedagogiek van het jonge kind. Zij is coach en directeur basisschool obs De Klim / SPO (Stichting Primair Onderwijs) Utrecht. Mevrouw Dautzenberg beschikt over auditdeskundigheid vanwege haar ervaring als lid van de visitatiecommissie PABO via de HBO-raad, alsmede in 2008 als panellid bij diverse visitaties opleidingen Leraar Basisonderwijs. Voor deze visitatie is mevrouw Dautzenberg aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA

Opleiding:

2011	Coachopleiding
2002	Master Degree Bovenschools management
1977	Hoofdakte
1976	KLOS

Werkervaring:

2011 – heden	Directeur obs De Klim Utrecht
2004 – 2011	Start nieuwe basisschool Leidsche Rijn.
2000	Interim directeur
1990	Directeur Basisschool
1985	Adjunct Basisschool
1977	Hoofdleidster kleuterschool

Mevrouw M. van Hooijdonk BSc

Mevrouw Van Hooijdonk is ingezet als studentlid. Zij heeft de Pabo aan Hogeschool Utrecht afgerond en volgt momenteel de masteropleiding Educational Sciences aan Universiteit Utrecht. Hier was zij tot en met 2014 studentenvertegenwoordiger en lid van de onderwijsadviescommissie. Mevrouw Van Hooijdonk is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is mevrouw Van Hooijdonk aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2012 – heden	Researchmaster Educational Sciences: Learning in Interaction - Universiteit Utrecht
2011 – 2012	Premaster Onderwijskundig Ontwerp en Advisering
2007 – 2011	Pabo (cum laude) - Hogeschool Utrecht
2000 – 2006	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)

Werkervaring:

2013 – heden	Onderzoeksassistent Onderwijskunde - Universiteit Utrecht
2012 – 2013	Onderwijsassistent Methoden en Statistiek -Universiteit Utrecht
2009 – 2013	Pedagogisch medewerker in de kinderopvang

Overig:

- 2013 – 2014 Student Representative Educational Sciences, lid Educational Advisory Committee van de Graduate School Sociale Wetenschappen
- 2010 – heden Vrijwilliger en studentenbegeleider, sinds 2013 Lid werkgroep Educatie - Stichting Maya, Nepal.
In 2010 drie maanden in Nepal onderwijs gegeven aan leerlingen en workshops verzorgd voor leerkrachten met betrekking tot sociaal-emotionele ontwikkeling.
- 2009 – 2010 Vicevoorzitter studentenraad Instituut Theo Thijssen, Hogeschool Utrecht
- 2007 – 2011 Lid studentenraad Instituut Theo Thijssen, Hogeschool Utrecht
- 2005 – heden Vrijwilliger, sinds 2011 bestuurslid en coördinator - kindervakantieweek Okie Dokie Dorp

Publicaties:

- Prast, E., Van Hooijdonk, M., Van de Weijer-Bergsma, E., Kroesbergen, E.H., & Van Luit, H. (2013). Rekenen met plezier. Wat vinden leerlingen van hun rekenlessen? *Jeugd in School en Wereld*, 98(2), 6-9.
- Kroesbergen, E.H., Van Hooijdonk, M., Lalleman, M., Reijnders, J., Van Viersen, S. The psychological well-being of early identified gifted children. (Re-submitted to the *Gifted Child Quarterly*).

Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC

Mevrouw Carry Bomhof is ingezet als NQA auditor. Mevrouw Bomhof beschikt over ruime ervaring met visitaties in de sector volkshuisvesting, waar zij als secretaris en visitor het visitatieproces bij woningcorporaties veelvuldig heeft meegemaakt. Mevrouw Bomhof heeft in 2013 deelgenomen aan de NVAO-training en zij is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

- 2009 – 2011 Masteropleiding Organisatiecoaching, Haagse Hogeschool
- 2007 – 2008 Post-HBO leergang coaching. Pro-Education Amsterdam, opgeleid tot erkend coach!
- 2002 – 2003 Post-HBO opleiding VO management, Pro-Education Amsterdam
- 1976 – 1984 Franse Taal en Letterkunde (Kandidaats behaald aan de VU), gevolgd door Algemene Taalwetenschap aan de UVA
- 1970 – 1976 VWO Snellius Lyceum, Amstelveen

Werkervaring:

- 2013 – heden Netherlands Quality Agency, auditor
- 2010 – heden Visitor Raeflex
- 2003 – heden Secretaris Raeflex
- 1995 – heden Zelfstandig adviseur gericht op de ondersteuning en begeleiding van veranderingsprocessen bij maatschappelijke ondernemingen in het algemeen en woningcorporaties in het bijzonder
- 1985 – 1995 Stafmedewerker woningbouwvereniging Goede Stede te Almere, bewonersparticipatie, beleidsontwikkeling en communicatie
- 1982 – 1985 Secretaris Bewonersvereniging Uilenstede
- 1980 – 1984 Algemeen Bestuurslid SSH-VU

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Dag 1, donderdag 2 oktober

Tijdstip	Thema	Deelnemers (6 tot 8)
09.00-10.00	Ontvangst en voorbereiding	Drs. Peta de Vries (dean PA) en Drs. Marieke Andreae (projectleider)
10.00-10.30	Presentatie van maximaal 20 minuten door opleiding waarin zij zich positioneert ten aanzien van gemaakte keuzes, stand van zaken en openstaande wensen & voornemens. Het panel kan toelichtende vragen stellen.	<ul style="list-style-type: none"> • Drs. Peta de Vries (dean PA) • Drs. Brenda Blaauw (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Claar Wachter (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Mark Terpstra (teamleider post hbo en projecten) • Paula Smit (teamleider OBP)
10.30-12.00	Vorbereiding en materiaalbestudering	Panel
12.00-12.30	Rondleiding	Ineke de Bruin (student PA, jaar 4) en Drs. Peta de Vries (dean PA)
12.30-13.00	Lunch	Panel
13.00-13.30	Spreekuur	Panel
13.30-14.00	Vorbereiding en materiaalbestudering	Panel
14.00-14.45	Inhoud, gehele opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Marleen Brans (vwo, student VT jaar 3) • Hylke Faber (vwo/wo, student TOP) • Sanne Reuten (havo, student VT jaar 2) • Inge Westra (vwo, student AOLB jaar 2) • Mariëlle Troudes (havo, student VT jaar 3) • Lynn Steenbeeke (havo, student VT jaar 4)
15.00-15.45	Inhoud, gehele opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Dr. Jeannette Doornenbal (Lector Integraal Jeugdbeleid) • Dirk de Vries (HSD REW, docent VT) • Drs. Marjolein Leezenberg (HSD SLB, SLB'er jaar 3 en 4, voorzitter curriculumcommissie) • Drs. Esther de Groot (docent SOW, docent VT en TOP, SLB'er TOP en

		<p>werkplekbegeleider)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dr. Menno Wierdsma (docent cluster Science VT en TOP, docent AOLB en coördinator Honours) • Drs. Renske Maandag (docent Mens en Samenleving VT, SLB'er jaar 1 en werkplekbegeleider) • Drs. Martine Dijk (docent Taal VT en TOP, lid opleidingscommissie en werkplekbegeleider)
16.00-16.45	Inhoud, programma & toetsing	<ul style="list-style-type: none"> • Vera Quakkelaar (afstudeerdatum:1 juli 2014, alumnus NC) • Tia Zwiers (afstudeerdatum:4 juli 2014, alumnus NC) • Inger Smid (afstudeerdatum:14 juli 2014, alumnus AOLB) • Annemarie Rozeboom (afstudeerdatum:28 september 2012, alumnus OC)
17.00-17.45	Inhoud, toetsing & afstuderen	<ul style="list-style-type: none"> • Drs. Frank Assies (HSD SOW/praktijkgericht onderzoek, docent SOW VT en TOP, daltoncoördinator, voorzitter toetscommissie en werkplekbegeleider) • Dr. Annelies Kassenberg (docent SOW/praktijkgericht onderzoek, verbonden aan lectoraat) • Drs. Bernard Bloem (HSD Taal, docent Taal VT en AOLB, coördinator internationalisering, instellingscoördinator AOLB en werkplekbegeleider AOLB) • Drs. Ria Logtenberg (HSD WPL, docent SOW VT, werkplekbegeleider, projectleider OIDS, lid kenniskring lectoraat) • Dr. Simone Doolaard (Coördinator RUG AOLB) • Drs. Ali Wit (docent SOW VT,

		<p>werkplekbegeleider en werkplekbegeleider buitenlandstages)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drs. Renske Maandag (docent cluster Mens en Samenleving VT, SLB'er jaar 1 en werkplekbegeleider) • Drs. Gerard Wortelboer (docent REW VT en TOP, voorzitter opleidingscommissie, lid examencommissie)
--	--	--

Dag 2, vrijdag 3 oktober

Tijdstip	Thema	Deelnemers (6 tot 8)
08.30-09.00	Ontvangst en voorbereiding panel	Panel, Drs. Peta de Vries (dean PA) en Drs. Marieke Andreae (projectleider)
09.00-09.30	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: aansturing	<ul style="list-style-type: none"> • Drs. Peta de Vries (dean PA) • Drs. Brenda Blaauw (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Claar Wachter (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Henk Pijlman (voorzitter CvB)
09.45-10.30	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: borging	<ul style="list-style-type: none"> • Curriculumcommissie: Drs. Marjolein Leezenberg (HSD SLB, SLB'er jaar 3 en 4 en voorzitter curriculumcommissie) • Opleidingscommissie: Drs. Martine Dijk (docent Taal VT en TOP, lid opleidingscommissie en werkplekbegeleider) • Examencommissie: Elsje Huij (HSD Clusters, docent TOP en voorzitter examencommissie) • Toetscommissie: Drs. Frank Assies (HSD SOW/praktijkgericht onderzoek, docent SOW VT en TOP, daltoncoördinator, voorzitter toetscommissie en

		werkplekbegeleider) Dr. Theresa Kleefsman (docent REW, lid toetscommissie) <ul style="list-style-type: none"> • Werkveldcommissie: Albert Eising (algemeen directeur OPO Noordenveld)
10.30-12.00	Beoordelingsoverleg panel	Panel
12.00-12.30	Laatste gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling bevindingen	<ul style="list-style-type: none"> • Drs. Peta de Vries (dean PA) • Drs. Brenda Blaauw (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Claar Wachter (teamleider onderwijs en onderzoek) • Drs. Mark Terpstra (teamleider post hbo en projecten) • Paula Smit (teamleider OBP) • Elsje Huij (HSD Clusters, docent TOP en voorzitter examencommissie) • Drs. Marjolein Leezenberg (HSD SLB, SLB'er jaar 3 en 4 en voorzitter curriculumcommissie) • Drs. Henk Pijlman (voorzitter CvB) (onder voorbehoud)
	Einde opleidingsvisitatie PA	

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

Geraadpleegde literatuur en bronnen

~ Dit document is als bijlage bij de KR toegevoegd

+ Naar dit document wordt in de KR verwezen

* Dit document staat op de portal

Dit document wordt ter inzage gelegd bij de visitatie

1. Organisatie en stakeholders		
1.1	+ *	Overzicht contacten werkveld Pedagogische Academie, Pedagogische Academie, juli 2014
1.2	+ #	Rapport instellingstoets kwaliteitszorg Hanzehogeschool Groningen, mei 2012 (beschikbaar van website NVAO)
1.3	+ *	Samenstelling WAC Pedagogische Academie, Pedagogische Academie, juli 2014
1.4	+ *	Samenstelling adviesraad Pedagogische Academie, Pedagogische Academie, juli 2014
1.5	+ #	Overzicht commissies Pedagogische Academie, juli 2014
1.6	#	Verlagen MT en commissies Pedagogische Academie 2012-2014
2. Strategie en beleid		
2.1	+ #	School Strategisch Plan 2010-2015 "Gewoon Goud", Pedagogische Academie, 21 april 2010
2.2	+ #	Schooljaarplan 2014-2015, Pedagogische Academie, 9 mei 2014
2.3	+ #	Schooljaarplan 2013-2014, Pedagogische Academie, 14 mei 2013
2.4	+ #	Projectopdracht Professionele Leergemeenschap, Pedagogische Academie, 24 september 2013
2.5	+ #	Concretisering projectopdracht Studiesucces, Pedagogische Academie, 14 oktober 2013
2.6	#	Strategisch plan 2010-2015 "Koers op Kwaliteit", Hanzehogeschool Groningen, 1 juli 2009
3. Personeel		
3.1	+ *	Overzicht personeel Pedagogische Academie, juni 2014
3.2	+ #	Rapportage Medewerkertevredenheidsonderzoek, Integron Performance Management, mei 2013
3.3	+ #	Meerjarendeskundigheidsbevorderingsplan, 2011-2015, Pedagogische Academie, 6 december 2012
3.4	+ #	Deskundigheidsbevordering Toetsen en Beoordelen, 2011-2012, Pedagogische Academie, 8 november 2011
4. Onderwijs profiel		
4.1	+ *	Bekwaamheidseisen leraar PO, SBL, 2006
4.2	~ * #	Curriculumoverzicht VT 2013-2014, Pedagogische Academie

4.3	~ * #	Curriculumoverzicht TOP-opleiding 2013-2014, Pedagogische Academie
4.4	~ * #	Curriculumoverzicht AOLB 2013-2014, Pedagogische Academie/Rijksuniversiteit Groningen
4.5	* #	Verantwoording eindniveau, matrix SBL competenties en Dublin descriptoren, Pedagogische Academie, 26 maart 2013
4.6	+ * #	Koppeling Dublin descriptoren, Eindtermen PW, AOLB-competenties en curriculumonderdelen, Pedagogische Academie/Rijksuniversiteit Groningen
4.7	+ * #	Leerplanschema VT cohort 2013 Curriculumvernieuwing, Pedagogische Academie, 14 maart 2013
4.8	* # +	Leerplanschema TOP cohort 2013, Curriculumvernieuwing, Pedagogische Academie
4.9	+ #	Curriculumvernieuwing Pedagogische Academie Hanzehogeschool Groningen, Onderwijsvisie voor de voltijdopleiding Leraar Basisonderwijs, 5 april 2010
4.10	+ #	Visiedocument Leerlijn Onderzoeksvaardigheden, "Naar nieuwsgierige leerkrachten" 2012-2013, Pedagogische Academie
5. Onderwijs curriculum		
5.1	+ *	Onderwijsregeling 2013-2014 VT, TOP en AOLB, inclusief examenregeling, Pedagogische Academie, 31 augustus 2013
5.2	*	Studiegids Pedagogische Academie VT, 2013-2014
5.3	*	Studiegids pedagogische Academie TOP, 2013-2014
5.4	+ #	Leerlijnbeschrijvingen curriculumonderdelen opleiding tot Leraar Basisonderwijs, PA Groningen, Pedagogische Academie, juni 2012
5.5	+ *	Studiegids 2013-2014 Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs, Pedagogische Academie/Rijksuniversiteit Groningen, 5 juli 2013
5.6	*	Boekenlijst 2013-2014 Pedagogische Academie
5.7	*	Literatuurlijst AOLB 2013-2014, Pedagogische Academie/Rijksuniversiteit Groningen
5.8	+ #	Honours Talentprogramma Pedagogische Academie, <i>op de rails naar de excellente leerkracht</i> , pedagogische Academie, 5 mei 2014
5.9	+ #	Honours Project Pedagogische Academie, Pedagogische Academie, 5 mei 2014
6. Onderwijs toetsing		
6.1	+ * #	Notitie Toetsbeleid, van kracht met ingang van 1 september 2011, Pedagogische Academie, 28 juni 2011
6.2	+ * #	Werkwijze toetscommissie 2013-2014, Pedagogische Academie, 25 november 2013
6.3	+ * #	Afstudeerhandleiding Toelichting Werkpleklers LiO-fase 2013-2014, Pedagogische Academie, 30 augustus 2013
6.4	+ * #	Naar nieuwsgierige leerkrachten, Handleiding onderzoeksscriptie, 2013-2014 Pedagogische Academie, 20 december 2013
6.5	+ * #	IBM-3 Handleiding 2013-2014, Pedagogische Academie, 10 december 2013

6.6	+ #	Stageboek LiO studiejaar 2013-2014, Pedagogische Academie, juni 2013
6.7	+ #	Handleiding Bachelorwerkstuk, Algemene Pedagogiek en Onderwijskunde, Rijksuniversiteit Groningen
6.8	+ #	LiO handleiding, Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs, 2013-2014, Pedagogische Academie/ Rijksuniversiteit Groningen, 11 juli 2013
6.9	+ #	Mandaat en vaststellen samenstelling toetscommissie 2014-2015, Examencommissie Pedagogische Academie, 24 juni 2014
6.10	+ # ~	Overzicht afstudeerwerken Pedagogische Academie, 2012-2013, 2013-2014, Pedagogische Academie, juli 2014
6.11	+ #	Project KTB, Basis Kwalificatie Examinering, Hanzehogeschool Groningen, 25 juni 2014
6.12	+ #	Afstudeerhandleiding Toelichting Werkplekieren LiO-fase 2014-2015, Pedagogische Academie, juli 2014
6.13	+ #	Naar nieuwsgierige leerkrachten, Handleiding onderzoeksscriptie 2014-2015, Pedagogische Academie, juli 2014
7. Resultaten		
7.1	+ #	Bijlage bij resultaten SPEA, NSE 2014, Hanzehogeschool Groningen, juni 2014
7.2	+ #	Samenvatting Hbo-monitor 2013 SPEA, Pedagogische Academie, 27 mei 2014
8. Kwaliteitsborging		
8.1	+ #	Notitie Kwaliteitszorg Pedagogische Academie, 12 november 2013
8.2	+ #	Visitatierapport 2008, NQA, oktober 2008
8.3	#	Paneladvies AOLB 2012, NVAO, juni 2012
8.4	#	Kritische reflectie Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs, Advies nieuw traject NVAO, april 2012

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

Studentnummer

350424
348243
348245
340362
376156
346287
355238
342001
357647
336877
349196
315770
348245
348702
348586

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Instelling: Hanzehogeschool Groningen

Visitatiedatum: 2 en 3 oktober 2014

Ondergetekende: *P. de Vries*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *dean Pedagogische Academie
Hanzehogeschool Groningen*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'P. de Vries', is written over a horizontal line.

Datum: *10-09-2014*